

E L G U S T P E R L A
L E C T U R A * E L G U

E L G U S T P E R L A
L E C T U R A * E L G U
S T P E R L A L E C T
U R A * E L G U S T P
E R L A L E C T U R A *

**** El Gust per la Lectura***

2009-2010
Educació Secundària

Amb ulls de dona

S T P E R L A L E C T U
R A * E L G U S T P E
R L A L E C T U R A * E
L G U S T P E R L A L
E C T U R A * E L G U S
T P E R L A L E C T U
R A * E L G U S T P E

** Guia per al professorat*

**** El Gust
per la Lectura***

**2009-2010
Educació Secundària**

Amb ulls de dona

MERCÈ OTERO-VIDAL

Direcció General de Planificació i Entorn
Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d'Immersion i Ús de la Llengua

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

Índex

Presentació	9
Orientacions per al professorat.....	11
1. Objectius.....	11
2. Competències.....	12
3. Continguts	12
4. Orientacions didàctiques.....	15
Bibliografia	17
1. <i>L'últim vaixell</i>, de Gemma Pasqual i Escrivà	21
Abans de llegir	23
1. A favor de la lectura	23
2. L'autora	23
3. Contextualització històrica.....	23

Comprensió lectora	24
1. Història i novel·la	24
2. Estructura: espai i temps.....	24
3. Onomàstica.....	25
4. Sobre la llengua	25
5. Vida quotidiana	26
6. Una mica de literatura.....	27
7. Jocs i contes	27
8. Bombardejos.....	28
9. Cinema i plaça de braus	28
10. Sentiments	28
11. Marcar la diferència	29
Després de llegir	31
2. <i>Nahid, la meva germana afganesa</i>, Anna Tortajada	33
Abans de llegir	35
1. L'autora	35
2. El tema	36
Comprensió lectora	37
1. Estructura	37
2. Història i novel·la	37
3. Personatges.....	37
4. Espai: sobre l'afganistan.....	38
5. Temps: sobre la història de l'afganistan	38
6. Religions.....	38
7. Repressió: talibans	39
8. Onomàstica i llengües	40
9. Marcar la diferència.....	41
Després de llegir	44
3. <i>Temps de perdre</i>, de Maria Mercè Roca	45
Abans de llegir	47
1. L'autora	47
Comprensió lectora	48
1. Temps	48
2. Espais	49
3. Estudis i llengües	52
4. Economia	52
5. Marga: amiat i felicitat	52

6. Contes i jocs d'atzar	53
7. Alcohol	54
8. Marcar la diferència	54
Després de llegir	58

Presentació

Aquesta vegada el programa «El gust per la lectura» fa una opció arriscada i compromesa que és «marcar la diferència» i proposar una mesura d'acció positiva a favor de les nenes, de les noies i de les dones del país perquè, sota el títol *Amb ulls de dona*, invita a la lectura de tres novel·les escrites per autores i que tenen com a protagonistes noies adolescents. I el que cal afegir immediatament és que es tracta d'una mesura a favor dels nens, dels nois i dels homes del país que estan per la igualtat d'oportunitats i pel respecte i el reconeixement de les diferències, i que fins i tot treballen per trencar els estereotips repressors de la masculinitat hegemònica en pro de la llibertat personal i social.

Cal recordar que el Departament d'Educació a les *Instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres. Curs 2009-2010* dedica un apartat a la «igualtat d'oportunitats per a nois i noies»:

Els centres d'educació secundària han de promoure la igualtat d'oportunitats de noies i nois incorporant la perspectiva de gènere a l'acció educativa, prevenint i gestionant comportaments i actituds discriminatòries per raó de gènere i en especial tenir cura d'evitar comportaments homofòbics, i conductes abusives; potenciant el reconeixement, la cooperació i el respecte mutu, generant nous i millors models identitaris de masculinitat i de feminitat, principis que s'han de reflectir en les programacions i en el projecte educatiu del centre.

En el desenvolupament del procés educatiu els centres d'educació secundària han de garantir prioritàriament, entre altres:

- *La incorporació en els continguts curriculars de la perspectiva de gènere, els sabers de les dones al llarg de la història i de les tasques de cura envers les persones i els espais.*
- *La utilització de llibres de text i materials didàctics i curriculars que promoguin un tracte equitatiu entre dones i homes.*
- *La promoció d'un llenguatge verbal i gràfic inclusiu de dones i homes.*
- *L'ús no sexista dels espais educatius del centre.*
- *La participació de professores i noies en tasques de responsabilitat i representació.*
- *L'orientació professional i acadèmica no estereotipada i sense discriminacions sexuals ni socials.*
- *La promoció de treballs de recerca relacionats amb l'educació coeducativa i la perspectiva de gènere.*
- *La potenciació d'una educació afectiva i sexual que afavoreixi la construcció d'una sexualitat positiva i saludable.*

- *La gestió positiva de situacions de conflicte vinculades a comportaments i actituds de caràcter sexista i d'orientació afectivosexual.*

Les lectures proposades tracten d'incidir de ple en aquests objectius transversals i globals previstos per a l'etapa de l'educació secundària i que són de fet una continuïtat dels que en el mateix sentit es plantegen per a educació infantil i primària.

El Departament d'Educació també ha enviat a tot el professorat un document titulat *Educació. Pla integral de polítiques de gènere i d'igualtat d'oportunitats 2008-2011*, amb una nota que diu que el Govern ha d'aprovar, en el termini de dos anys, un pla per a la igualtat de gènere en el sistema educatiu (Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació).

Així doncs, no cal insistir en la necessitat i en l'oportunitat d'una proposta de lectures que ajudin a avançar i a aprofundir en la coeducació i en la igualtat d'oportunitats.

És evident que parlar de coeducació i d'igualtat d'oportunitats no vol dir afegir més continguts curriculars, sinó que es tracta de tenir la sensibilitat de reconèixer que la cultura i el saber que estem transmetent té molt d'androcèntric, i que val la pena un canvi de perspectiva que sigui més adient a la realitat, que contempli la presència i les aportacions en femení, i que permeti encarar críticament la complexitat de les relacions entre dones i homes amb més justícia i felicitat.

Sobre aquesta proposta, que porta el títol *Amb ulls de dona*, cal deixar molt clar que la «visió» femenina de la vida i el món és tan universal o tan parcial i tan vàlida com la visió masculina de la vida i del món. Val la pena fer aquest aclariment perquè, si no, pot semblar que és una visió «reduïda» que només interessa a les dones i que només s'interessa per les qüestions específiques de les dones. I no és així de cap de les maneres. Cal posar l'èmfasi en aquest punt sobretot perquè la gent adolescent és molt sensible a l'exclusió i no es tracta d'excloure ningú. Les protagonistes de les novel·les tenen pares, germans, amics, companys i amants, i precisament es tracta de veure la diferència i contrastar com veuen i viuen la realitat els uns i les altres, i buscar alternatives justes i igualitàries en el cas que les diferències es visquin com a discriminacions.

En la lectura d'aquestes novel·les, la interdisciplinarietat s'imposa perquè, en la quotidianitat i en l'excepcionalitat del que viuen les protagonistes, hi entren quantitat de temes diversos que són propis de diferents matèries –si ens mantenim en un saber parcel·lat– o són propis de totes i cadascuna de les matèries, perquè pertanyen a un saber de la vida.

Aquestes paraules volen ser un incentiu per provar de portar a terme l'experiència; perquè qualsevol i des de qualsevol àmbit ho intenti, i es faci realitat el que ja deien els clàssics: *Audentes fortuna iuvat* (Virgili, *Eneida*, 10, 284).

El dossier està estructurat en tres blocs referents a les tres novel·les proposades i, aplicant laxament com a criteri l'ordre cronològic dels fets narrats, l'ordre de lectura podria ser, en primer lloc, *L'últim vaixell*, perquè situa l'acció al final de la Guerra Civil espanyola. Després, per afinitat de contingut ja que també parla de conflicte armat i de les seves conseqüències, es podria llegir *Nahid, la meva germana afganesa* i, per últim, la que és més propera en el temps i l'espai: *Temps de perdre*.

Orientacions per al professorat

1 Objectius

En parlar dels objectius, cal tenir ben presents els principis generals de l'ESO:

1. *L'educació secundària obligatòria s'organitza d'acord amb els principis d'educació comuna i s'orienta a disminuir el sexisme i l'androcentrisme, al reconeixement de la diversitat afectivosexual i a la valoració crítica de les desigualtats, així com a l'atenció a la diversitat de l'alumnat, amb la finalitat que pugui assolir els objectius generals de l'etapa.*

I cal també rellegir el referent a la finalitat d'aquesta etapa educativa:

2. *La finalitat de l'educació secundària obligatòria és proporcionar a tots els nois i les noies una educació que els permeti assegurar un desenvolupament personal sòlid, adquirir les habilitats i les competències culturals i socials relatives a l'expressió i comprensió oral, a l'escriptura, al càlcul, a la resolució de problemes de la vida quotidiana, al rebuig de tot tipus de comportaments discriminatoris per raó de sexe, la igualtat de drets i oportunitats entre dones i homes, l'autonomia personal, la corresponsabilitat i la interdependència personal...*

I aquests principis es concreten en objectius a assolir en el desenvolupament de les habilitats i les competències que permetin als nois i a les noies:

- a) *Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar els estereotips que suposin discriminació entre homes i dones.*
- b) *Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb la relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre els conflictes pacíficament.*
- c) *Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el dels altres, respectar les diferències, afermar els hàbits de salut i incorporar la pràctica de l'activitat física i l'esport a la vida quotidiana per afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seva diversitat.*

2 Competències

Les competències bàsiques que es poden desenvolupar amb aquest projecte de lectura són les personals referides a l'autonomia i iniciativa personal i les competències específiques centrades en el convida i habitar el món, com la competència social i la ciutadana.

I pel que fa a les competències, també és bo repassar el que diu el text legal referent a la competència literària:

Finalment, la competència literària fa que els nois i les noies puguin comprendre millor el món que els envolta, les altres persones i a si mateixos a través de la lectura d'obres de qualitat i del contacte amb les construccions de la cultura tradicional. L'accés guiat a aquestes obres facilita el desenvolupament de l'hàbit lector i escriptor, i fa que els nois i les noies descobreixin el plaer per la lectura, sàpiguen identificar estètiques i recursos, i apreïïn textos literaris de gèneres diversos (poètic, narratiu i teatral), i també d'altres formes estètiques de la cultura que ens envolta (cançons, refranys, dites, etc.). Amb tot això els nois i les noies van interioritzant els senyals de la cultura que els aniran precisant els criteris per ser més rigorosos en les seves valoracions i gustos estètics, amb la qual cosa, a més d'estimular la seva creativitat, es desenvolupa el seu sentit crític.

3 Continguts

Malgrat que sigui una activitat de lectura que pot ser «assumida» per altres àmbits de coneixement, com hem dit anteriorment, reproduïm a continuació els continguts de la matèria de Llengua i literatura catalana a 4t curs als quals s'adequa, perquè, en principi, sembla que aquestes lectures serien apropiades per a l'alumnat d'aquest nivell.

Aquest projecte de lectura guiada incideix, amb més o menys intensitat, en els continguts següents:

3.1 Dimensió comunicativa

Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals

- *Participació en les interaccions orals, escrites i audiovisuals que tenen com a eix la construcció de la relació social a l'interior de l'aula i del centre.*
- *Detecció de les dificultats de comunicació i ús d'estratègies comunicatives de resolució dels conflictes amb l'ús de recursos verbals i no verbals.*
- *Participació activa i crítica en converses i situacions comunicatives orals pròpies de l'àmbit acadèmic, especialment en aquelles necessàries per a la gestió (planificació, seguiment, avaluació i informe final) de les tasques pròpies de les diferents matèries curriculars, per a la recerca i exposició d'informació, per als intercanvis d'opinió i l'exposició de les conclusions i dels aprenentatges.*
- *Participació activa en les interaccions escrites i audiovisuals (sobretot en l'ús dels recursos de les TIC) que són necessàries per a la recerca i comunicació d'informació en les tasques acadèmiques.*
- *Valoració de la interacció com a eina per prendre consciència dels coneixements i de les idees, i per a la regulació dels processos de comprensió i expressió propis de tot procés d'aprenentatge i tant en activitats individuals com en les del treball cooperatiu.*
- *Valoració de la interacció com a eina per prendre consciència dels sentiments propis i aliens i per a la regulació de la conducta.*
- *Pràctica de procediments bàsics d'assertivitat i de manteniment de les pròpies conviccions en la interacció amb altres parlants.*

- *Actitud de cooperació i respecte crític envers les diferències d'opinió en les situacions de treball cooperatiu.*
- *Assumpció de les responsabilitats i coavaluació dels processos i dels resultats en les situacions de treball cooperatiu.*

Comprensió de missatges orals, escrits i audiovisuals

- *Comprensió i interpretació de textos orals, escrits i audiovisuals de la vida quotidiana, de les relacions socials i dels mitjans de comunicació pròxims als interessos de l'alumnat: argumentació ideològica, exposició d'idees i informes, i administratius (carta a l'administració, instància, currículums, sol·licitud de feina, carta de presentació, formularis).*
- *Anàlisi de seqüències audiovisuals procedents dels mitjans de comunicació, com a base per a l'exercitació de situacions de conversa, expressió d'opinió i d'argumentació.*
- *Identificació del posicionament de les tesis dels interlocutors i la defensa de les idees en els textos que expressen el perquè de les coses o el raonament i les argumentacions.*
- *Cerca d'informació i hàbits de consulta per comprendre i ampliar el contingut dels missatges, utilitzant estratègies prèvies a la cerca i amb recurs a fonts diverses: 1) escrites: bibliografia especialitzada; 2) en suport digital: bases de dades i catàlegs digitals; 3) fonts audiovisuals i electròniques d'informació i comunicació: documentals, reportatges, webs i altres amb continguts de les diferents matèries curriculars.*
- *Valoració crítica en l'acceptació del contingut de missatges orals, escrits i audiovisuals, tot contrastant-la amb els coneixements propis i sospesant les causes i les conseqüències de les idees exposades.*

Expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals

- *Producció de textos orals, escrits i audiovisuals a partir d'intencions i contextos comunicatius diversos: argumentació ideològica, exposició de treballs i informes, administratius (carta a l'administració, instància, currículums, sol·licitud de feina, carta de presentació, emplenat de formularis) respectant les normes adequades a cada situació, text i suport.*
- *Utilització autònoma de la biblioteca - mediateca del centre així com de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'informació i de models per a la realització dels treballs escrits propis de cada matèria curricular.*
- *Textualització i revisió per aconseguir coherència dels continguts de textos orals, escrits i audiovisuals.*
- *Aplicació dels elements característics del registre lingüístic corresponent als diferents àmbits d'ús dels textos produïts i selecció del lèxic i la sintaxi adequats en cada situació comunicativa.*
- *Ús dels elements lingüístics i discursius essencials per a la cohesió interna de les idees dins dels textos orals, escrits o audiovisuals: connectors textuais, procediments per a la progressió del discurs i adequació dels registres lingüístics a les funcions comunicatives, en especial a les de les activitats acadèmiques.*
- *Ús de la puntuació del text escrit en relació amb l'organització oracional i amb la forma del text (els paràgrafs i la distribució i ordenació de les idees expressades).*
- *Interès per la bona presentació dels textos escrits i audiovisuals, tant en suport paper com digital, respectant les normes gramaticals, ortogràfiques, tipogràfiques i dels elements icònics utilitzats.*

Coneixements del funcionament de la llengua i el seu aprenentatge

- *Identificació d'expressions comunes, de frases fetes i de lèxic apropiat a contextos concrets i quotidians en l'àmbit educatiu i personal i a continguts d'altres matèries del currículum.*
- *Identificació i coneixement de les característiques dels discursos argumentatius, expositius, administratius elaborats, i de la conversa formal.*

- *Identificació d'alguns mecanismes textuais que donen agilitat al discurs, amb especial atenció als connectors útils per introduir un tema, relacionar idees, posar èmfasi, donar detalls, introduir conclusions, indicar causa, finalitat, condició, objecció, posicionament davant de diverses opcions.*
- *Identificació dels camps lexicosemàntics que apareixen en els missatges, augment del coneixement i domini del lèxic nou, especialment de l'àmbit administratiu.*
- *Aplicació de procediments per enriquir el text escrit mitjançant elements d'estil (ús d'anàfores i eliminació de repeticions) i mitjançant la precisió lèxica (eliminació de mots genèrics). Aplicació de fórmules genuïnes, tant de lèxic com modismes o proverbis, amb especial atenció a les peculiaritats de cada llengua.*
- *Reconeixement de l'estructura dels diferents tipus de text i la seva relació amb els paràgrafs. La puntuació com a mecanisme organitzador dels textos escrits.*
- *Ús de procediments per compondre enunciats amb estil cohesionat: aposició, adjectius i oracions de relatiu explicatiu, construccions de participi i gerundi, oracions coordinades i subordinades.*
- *Aplicació de procediments per enriquir el text escrit mitjançant elements d'estil (ús d'anàfores i eliminació de repeticions) i mitjançant la precisió lèxica (eliminació de mots genèrics).*
- *Coneixement i sistematització d'aquells aspectes ortogràfics i sintàctics en què no coincideix l'ús en la llengua parlada i la normativa de l'escrita.*
- *Ús d'estratègies per a la correcció lingüística i revisió gramatical dels textos mitjançant l'ús i la consulta de diccionaris, eines informàtiques de revisió del text, compendis gramaticals i reculls de normes ortogràfiques.*
- *Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.*
- *Participació en l'avaluació i ús d'estratègies d'autoavaluació i autocorrecció, de les produccions orals, escrites i audiovisuals.*
- *Conscienciació de les aptituds i dificultats del progrés en l'aprenentatge lingüístic i comunicatiu.*
- *Interès per desenvolupar un pensament crític, obert i flexible en els processos comunicatius i en el context de l'aula i fora d'aquesta.*
- *Organització i valoració del treball individual per progressar en l'aprenentatge de manera autònoma i per a la millora personal i del treball en equip per a la construcció col·lectiva del coneixement.*

3.2 Dimensió estètica i literària

- *Lectura autònoma o guiada, en funció del grau de complexitat, d'obres o fragments de literatura catalana i castellana des de l'Edat Mitjana al segle xx adequades a l'edat.*
- *Coneixement d'obres i autors de literatura universal més significatius en el temps, a partir de fragments comentats, visionat de materials audiovisuals o vídeos, assistència a representacions teatrals, recitat de poesies, audicions de poemes musicats. Relació amb altres arts com arquitectura o pintura.*
- *Contextualització dels textos literaris treballats: obres, autors i períodes més representatius de la literatura catalana i castellana, des de l'edat mitjana a l'actualitat i especialment del segle xx.*
- *Lectura comentada i expressiva de contes i novel·les que ofereixen estructures i veus narratives diferents.*
- *Elaboració de treballs crítics senzills sobre obres literàries.*
- *Utilització autònoma de la biblioteca del centre, de les de l'entorn, de les biblioteques virtuals i webs per al foment i orientació de la lectura.*
- *Desenvolupament progressiu de l'autonomia lectora i de la consideració de la lectura com a font de coneixement d'altres persones, èpoques i cultures.*

- *Lectura, anàlisi i ús d'altres llenguatges estètics: el cinema i la seva relació amb obres literàries a partir de lectures, visionats i anàlisi de textos coneguts, propers als interessos i gustos de l'alumnat o obres de significació en la història de la cultura.*

4

Orientacions didàctiques

4.1

Per a l'ensenyament aprenentatge

Tothom tenim clar que les noies i els nois, malgrat que estiguin al mateix institut i a la mateixa aula, que tinguin el mateix professorat, que estudiïn les mateixes coses i que llegeixin els mateixos llibres, són diferents i no veuen, ni viuen, ni interpreten, ni valoren les coses de la mateixa manera.

Aquestes propostes de lectura guiada –o millor «acompanyada»– que teniu a continuació volen posar de manifest aquesta diferència. Diferència que no vol dir desigualtat ni discriminació; no vol dir ni millor, ni pitjor, sinó, senzillament, diferent: tothom és igual en dignitat, en drets i en obligacions, i això va per davant de tot.

Les dones, les noies, les nenes, per tot un cúmul de circumstàncies culturals, socials i personals, tenen unes vivències que poden ser diferents de les que tenen els homes, els nois i els nens del seu entorn. Per això, aquest dossier s'intitula *Amb ulls de dona*, perquè presenta tres novel·les escrites per dones i que tenen noies de protagonistes. Aquestes noies tenen pares, germans, amics i companys, i viuen situacions compartides per tota una comunitat, però les viuen, les veuen, les pateixen, les gaudeixen, les valoren com a noies, i això és el que vol dir «amb ulls de dona». I també és evident que el fet que siguin dones les autores de les novel·les subratlla encara més la perspectiva femenina: «amb ulls de dona», perquè la tria de les protagonistes i de les seves aventures està també feta sota el prisma de la diferència sexual.

La nostra cultura és encara molt androcèntrica, definició que vol dir que hi ha un desequilibri, perquè es coneix, s'estudia i es valora el que han fet i fan els homes i, en canvi, no es diu res o molt poc del que han aportat les dones al benestar i al progrés de la humanitat. *Amb ulls de dona* hauria de servir per posar de manifest aquesta injustícia i visibilitzar les dones i les seves aportacions. Ja veureu que els llibres proposats expliquen moltes coses que importen tant als homes com a les dones, perquè, si viure i veure el món amb ulls d'home serveix per a homes i dones, viure i veure el món amb ulls de dona també serveix per a dones i homes: això és la igualtat.

Les tres novel·les tenen en comú que la noia protagonista té divuit anys, que és l'edat significativa del pas a la majoria d'edat. Aquest fet, sumat a la complexitat de les situacions que viuen aquestes noies i a la llunyania en el temps (1939) i en l'espai (Afganistan), fan pensar que potser es tracta d'una lectura «per la franja alta», és a dir, per a l'alumnat de 4t. d'ESO.

Els continguts de la guia són majoritàriament d'actituds i valors. Són una invitació a pensar, a reflexionar, sobre la realitat viscuda pel personatge que protagonitza l'acció del llibre i per la persona que llegeix el llibre en relació amb la seva pròpia experiència vital. Això vol dir que és un exercici individual que es posa en comú en el grup, i que aquesta posada en comú –aquest intercanvi d'opinions– és liderada per una persona adulta que, tenint sempre com a principis rectoros els drets bàsics de la democràcia i de la igualtat d'oportunitats, ajuda a treballar l'acceptació de la diferència i el respecte per la pluralitat i la diversitat.

L'últim vaixell, de Gemma Pasqual Escrivà, tracta de les aventures d'una noia molt jove al final de la Guerra Civil espanyola (1936-1939).

Nahid, la meva germana afganesa, d'Anna Tortajada Orriols, planteja la vida d'una noia afganesa, que està en contacte amb una noia d'aquí enmig de tot el conflicte de l'Afganistan, que desgraciadament encara dura.

Temps de perdre, de Maria Mercè Roca Perich, explica el contrast d'una noia que treballa en una fàbrica i té l'oportunitat de fer un viatge a París.

La situació que ens explica *L'últim vaixell* està més allunyada en el temps, que ja és història. Les altres dues novel·les són del temps actual i, mentre *Nahid, la meva germana afganesa* ens fa conèixer una terra i una cultura llunyana com és l'Afganistan, *Temps de perdre* ens fa un recorregut per París.

L'últim vaixell i *Nahid, la meva germana afganesa* ens situen en moments molt dolorosos de pèrdua per la guerra i per la repressió. A *Temps de perdre* el conflicte és també de pèrdua, però, en aquest cas, més personal.

Si *L'últim vaixell* i *Nahid, la meva germana afganesa* parlen de situacions molt dures per a les dones i amb moltes discriminacions, la discriminació de les dones es presenta a *Temps de perdre* de manera més subtil i més propera a la nostra realitat, i val la pena posar-hi molta atenció.

La manera d'organitzar la narració també és diferent en les tres novel·les. *L'últim vaixell* té capítols més aviat curts i ordenats cronològicament i segons el lloc on passa l'acció. *Nahid, la meva germana afganesa* va combinant alternadament els missatges de Nahid i d'Ariadna amb els capítols de la narració. *Temps de perdre* és una mica més complicada de forma, perquè té com dues parts: un capítol inicial força llarg, d'una banda, i la resta de capítols, bastant més curts, entre els quals hi ha unes cartes també molt curtes. Tots els capítols estan subdividits visualment amb punts de separació.

A les autores, totes elles en actiu, el que cal és llegir-les i no encasellar-les. Pel lloc de naixement representen les diverses àrees lingüístiques del català (Sabadell, Portbou i Almoines). Tenen una àmplia producció i han rebut nombrosos premis per les seves obres.

És evident que les qüestions de sexe/gènere tenen actualment un cert ressò mediàtic i que no sempre són tractades com caldria ni amb resultats beneficiosos, però quan es troba a la premsa un text suggerent sempre és bo compartir-lo i, en aquest sentit, s'adjunta, a continuació un fragment de l'article «El lenguaje mudo» de Leila Guerriero, publicat al suplement «Babelia»: d'*El País*:

Pensa això: pensa que el primer que va saber sobre els llibres va ser, allà a la infància, que així com hi havia banys per a nenes i banys per a nens, hi havia llibres per a nenes –Mujercitas– i llibres per a nens –Colmillo blanco, El faro del fin del mundo– que eren, precisament, els llibres que ella llegia i que despertaven, en els adults, una mirada de caritativa sorpresa, com si llegir llibres sobre faroners i homes en terres de llops la pogués convertir, a ella, en faroner, en home, en llop. Pensa això la dona en el vagó del metro mentre intenta amagar la portada del llibre que porta sobre la falda. El llibre és d'una autora respectable –Melissa Bank– però té un títol sospitos –Manual de caza y pesca para chicas– i la dona no vol que ningú cregui que ella és el que aquest títol podria suggerir: una dona a la recerca de marit seguint, per a això, les indicacions d'un volum d'autoajuda. En la infància, pensa, era més fàcil: hi havia llibres per a nens i llibres per a nenes, i el que llegia molt podia semblar una mica estrany, però la lectura no era -a més d'un plaer- especulació, carnet de club: senyal de pertinença.

«Babelia». El País (12-12-2009) p. 5.

4.1

Per a l'avaluació

Sembla que una activitat de lectura d'uns textos de forta càrrega de valors i que han d'ajudar a reflexionar i a reforçar i/o canviar actituds és d'avaluació complexa.

En primer lloc potser el que cal, en una activitat de lectura com aquesta, és una autoavaluació per part de l'alumnat i després un retorn per part del professorat. L'aportació per part de l'alumnat ha de fer veure que la lectura ha servit i/o ha agradat i sobre això el professorat pot avaluar personalment i qualitativament.

Les activitats de les guies de lectura evidentment són proposades que s'han d'adaptar a les característiques de l'alumnat en cada cas i poden servir d'orientació a l'hora d'avaluar, però està clar que no s'han de fer totes ni en l'ordre en què apareixen.

Les activitats estan pensades perquè l'alumnat tingui un temps de reflexió, un temps de recerca, un temps d'elaboració de la seva opinió en forma oral i/o escrita i un temps per compartir-la i contrastar-

la amb el conjunt del grup. Potser s'ha d'insistir en aquesta idea de compartir i no de debatre quan es tracta de temes com els que estan en el nucli de les novel·les proposades, que poden veure's i viure's com a conflictius.

Val la pena insistir en la dificultat de la lectura d'aquestes novel·les i també fer una reflexió sobre la literatura que rep el qualificatiu de «literatura juvenil», a vegades perquè les seves protagonistes i els seus protagonistes són adolescents, però que els temes plantejats requereixen una maduresa que va més enllà, sobretot perquè les autores les escriuen des de l'experiència de dones adultes i amb objectius molt clars de memòria històrica (*L'últim vaixell*), de denúncia i solidaritat (*Nahid, la meva germana afganesa*) i d'advertència, prevenció i esperança (*Temps de perdre*).

Bibliografia

AGE-PV. *Campo de Concentraci3n de Albaterra*. [web] <<http://www.campodealbaterra.org/web/>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

ASSOCIACI3 CULTRAL ALICANTE VIVO. "Testimonios del final de la guerra civil en Alicante". [article en l3nia] *Alicante Vivo* <<http://www.alicantevivo.org/2008/01/testimonios-del-final-de-la-guerra.html>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

ASSOCIACI3 CULTRAL L'ATENEU.ORG. *Estima en catal3* [web]. <<http://estimaencatala.lateneu.org/index.php>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

ASSOCIACI3 D'HOMES PER LA IGUALTAT DE G3NERE. *Homes igualitaris*. [web] <<http://www.homesigualitaris.cat/>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

ASSOCIACI3 FORA DE QUADRE. "Dones de negre contra la guerra". [article en l3nia] *Diari de la pau*, 15. Febrer 2005. <<http://www.xarxabcn.net/foradequadre/opinio/donesnegre.htm>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

Baldov3, Vicent. *La cuina valenciana* [web]. <<http://www.uv.es/baldovi/cuina/marr.htm>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

Campo de los Almendros. [bloc] <<http://campodelosalmandros.blogspot.com/>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

CUNILLERA, M. Llu3sa. *Germanes de Shakespeare: una proposta no androc3ntrica per a l'ensenyament de la literatura*. (Llic3ncia d'estudis retribu3da, curs 2004-2005) [informe en l3nia] <<http://phobos.xtec.es/sgfprp/resum.php?codi=922>> [Consulta: 30 juny 2010]

Declaraci3 Universal dels Drets dels Animals. <<http://www.fundaciofauna.org/drets%20animals.htm>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

DOLS, Juan. *Jocs tradicionals valencians*. [programari en l3nia] <http://clic.xtec.cat/db/act_ca.jsp?id=3415> [Consulta: 30 de juny de 2010]

"El combat contra el treball infantil". [p3gina web] *Vilaweb – Diari de l'escola* (2007). <<http://www.vilaweb.cat/www/diariescola/noticia?id=2435809>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

GENERALITAT DE CATALUNYA. "Accidents laborals. 2009. Per sectors. Prov3ncies". *Idescat* <<http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=339>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

- GENERALITAT DE CATALUNYA. "Guia de salut per a joves. Alcohol". *Departament de Salut*. <<http://www.gencat.cat/salut/depsalut/html/ca/salutjove/csalco.htm>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Institut Català de les Dones*. [web] <<http://www20.gencat.cat/portal/site/icdones/>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- GENERALITAT DE CATALUNYA. *Memorial democràtic*. [web] <<http://www20.gencat.cat/portal/site/memorialdemocratic>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- HAWCA. *Humanitarian Assistance for the Women and Children of Afghanistan*. [web] <<http://www.hawca.org/main/index.php>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- "La pena de mort, la pena del món". [pàgina web] *Vilaweb – Diari de l'escola* (2004). <<http://www.vilaweb.cat/www/diariescola/noticia?id=916746>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- LLEDÓ, Eulàlia. *Esriptores del món. Guia de recursos i orientacions didàctiques per a les literatures*. (Llicència d'estudis retribuïda, curs 2001-2002) <<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/200102/resums/elledo.html>> [Consulta: 30 juny 2010]
- Llei orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs. *Boletín oficial del Estado*, suplement en llengua catalana al núm. 55, 4 de març de 2010, número 3514, 14 pàgines. <http://www.boe.es/boe_catalan/dias/2010/03/04/pdfs/BOE-A-2010-3514-C.pdf> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- MAQUINAY Aurora. *BUDA AS SHARM FORU RIKHT (Buda va explotar per vergonya) Guia didàctica per al professorat. Material per a l'alumnat*. [En línia] <<http://www.xtec.cat/innovacio/coeducacio/pdf/buda-exploto.pdf>> [Consulta: juliol de 2010]
- MARÇAL, Maria Mercè. *Sota el signe del drac. Proses 1985-1997*. Barcelona: Proa, 2004. [Edició i introducció de Mercè Ibarz]
- MONJO, Adolf. "Jocs populars valencians de la Marina Alta". [article en línia] <<http://personal.telefonica.terra.es/web/adolfmonjo/jocsacacar.htm>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- PASQUAL, Gemma. *Gemma Pasqual i Escrivà*. [web] <<http://www.gemmapasqual.cat/home.html>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- RAWA. *Revolutionary Association of the Women of Afghanistan*. [web] <<http://www.rawa.org/index.php>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- ROS, C.; MIÀS, J. "Maria Mercè Roca". [pàgina web]. *Associació d'escriptors en llengua catalana*. <<http://www.escriptors.cat/autors/rocamm/>> [Consulta: 30 de juny de 2010]
- SANZ, Vicent. "L'últim vaixell de Gemma Pasqual" [article en línia]. *Triticària*. <<http://vicentsanz.wordpress.com/2009/05/10/264/>> [Consulta: 30 de juny de 2010]

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

L'últim vaixell
Gemma Pasqual i Escrivà

1

L'últim vaixell
de Gemma Pasqual i Escrivà

L A L E C T U R A

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

Abans de llegir

1 A favor de la lectura

1.1, 1.2 i 1.3

Aquestes qüestions referides a la cita de la pàgina 112 han de servir per fer veure a l'alumnat que llegir és un acte de llibertat. Que la lectura és prohibida, controlada i censurada en èpoques de repressió i de manca de llibertats, i que la llibertat de lectura va vinculada a la llibertat d'expressió. Cal donar la volta a la cita i argumentar que llegir novel·les és una manera agradable i profitosa de passar el temps, que fomenta la fantasia i la creativitat, que ajuda a llegir altres textos més seriosos...

1.4 Les llibertats democràtiques, al nostre país, són les reconegudes en la Constitució i protegeixen de qual-sevol discriminació.

2 L'autora

2.1, 2.2, 2.3 i 2.4

Gemma Pasqual té una **pàgina web** on es troba tota aquesta informació i és bo saber que és una autora molt assequible, amb la qual es pot comunicar fàcilment, la qual cosa pot motivar l'alumnat a fer-ho.

3 Contextualització històrica

3.1 a) b) c) En primer lloc, cal formar tres grups per repartir la feina de cerca d'informació. Una proposta pot ser que, dins de cada grup, una part de l'alumnat busqui per Internet, una altra part ho faci consultant enciclopèdies o llibres i una altra, preguntant a la gent del seu voltant. La informació es pot posar en comú oralment a l'aula. Un cop recollida, també és molt recomanable demanar al professorat de Ciències Socials si pot dedicar alguna sessió de les seves matèries a parlar amb l'alumnat d'aquest període històric.

Comprensió lectora

1 Història i novel·la

1.1, 1.2, 1.3, 1.4 i 1.5

La dedicatòria i els agraïments de l'autora expliciten el paper reivindicatiu de la novel·la i la forta implicació ideològica de l'autora amb el poble republicà vençut a la Guerra Civil. El record dels seus avis i el reconeixement i l'homenatge a les dones que van resistir i combatre són pistes clares sobre els personatges (àvia i néta) i el contingut de la novel·la.

Aquesta obra és la novel·lació de la memòria històrica de Reme, Florián, Lola, Manolo i Llíber; d'aquesta manera pretén posar a l'abast de les noves generacions tot el que va patir la gent del bàndol republicà derrotada, que ho va perdre tot —en molts casos fins i tot la vida— en la sanguinària repressió franquista. Es pot comentar la informació recollida al web del **Memorial democràtic** i posar exemples recuperació de la memòria, com en els casos de les exhumacions de les fosses.

També pot ajudar el fet de veure i escoltar testimonis que trobareu al web: **Testimonios del final de la guerra civil en Alicante**

Pel que fa a la recerca d'informació sobre les autores i autors que Gemma Pasqual cita com a «antecedents» en aquesta tasca de recuperació històrica (Montserrat Roig, Joan Sales, Alfons Cervera, Dulce Chacón, Fernanda Romeu Alfaro), també es tracta de repartir la feina per grups i posar-la en comú. En aquest cas, per compartir la informació recollida, cada grup pot fer un pòster.

2 Estructura: espai i temps

2.1

- *Plaza del Caudillo* (Ciutat de València), 20 de novembre de 1975
- Ciutat de València, 27 de març de 1939
- Port d'Alacant, 28 de març de 1939
- Port d'Alacant, 31 de març de 1939
- Camp de concentració dels Ametllers, 1 d'abril de 1939 «*Día de la Victoria*»
- Cinema Ideal (ciutat d'Alacant), 5 d'abril de 1939 «*Año de la Victoria*»
- Camp de concentració d'Albatera, 8 d'abril de 1939 «*Año de la Victoria*»
- *València del Cid*, 27 de maig de 1939 «*Año de la Victoria*»
- *València del Cid*, 30 de maig de 1939 «*Año de la Victoria*»
- *València del Cid*, 6 de juny de 1939 «*Año de la Victoria*»
- Comarca dels Ports, 18 de juliol de 1939 «*Día del Glorioso Alzamiento*»
- Comarca dels Ports, 24 de setembre «*Día de los ex-cautivos*»
- Comarca dels Ports, 1 d'octubre de 1939 «*Día del Caudillo*»
- Barcelona, 12 d'octubre de 1939 «*Día de la Raza o la Hispanidad*»
- Sant Llorenç de la Muga, 20 de novembre de 1939 «*Tercer aniversario de la muerte de José Antonio Primo de Rivera*»
- Serrallonga, 6 de novembre de 1939
- Bordeus (la Gascunya, Occitània), 10 desembre de 1939
- *Plaza del Caudillo* (Ciutat de València), 20 de novembre de 1975

2.2 El 20 de novembre de 1975 és el dia de la mort del dictador Franco.

2.3 i 2.4

Hi ha unes localitzacions que no són complicades (València, Alacant, Barcelona, Burdeus); en canvi, altres ho poden ser més, com la Comarca dels Ports, Sant Llorenç de la Muga i Serrallonga. Finalment, queden els camps de concentració que surten a la novel·la: el de los **Almendros** i el **d'Albatera**.

Dels altres camps de concentració a la Península es pot trobar informació a **Wikipedia**. Sobretot es tracta que l'alumnat conegui aquesta realitat en el propi país i que no pensi només amb els camps d'extermini nazis.

2.5 La qüestió sobre el pas ràpid o lent del temps és oberta i es pot contestar oralment o per escrit. Sempre es pot fer una llista de les coses i les circumstàncies que fan passar el temps de pressa i una altra en paral·lel de les coses i les circumstàncies que el fan passar a poc a poc.

3 Onomàstica

3.1 a) b) El franquisme va fer una apropiació del personatge del Cid Campeador com a heroi. Es pot trobar un resum sobre aquesta figura històrica a **Viquipèdia**

Pot ser que a la matèria de Llengua i literatura castellanès s'hagi parlat del *Poema del Mio Cid* i es pot aprofitar la informació que té l'alumnat.

3.2 a) b) Les qüestions sobre el nomenclàtor dels carrers i places evidentment són obertes.

c) Sobre els canvis de nom de les festes populars o la incorporació de noves se'n parla a la novel·la:

Tot havia canviat, fins el calendari: els dies dels Màrtires per la Tradició o La Fiesta de la Unificació, entre altres barbaritats semblants, havien substituït les festes tradicionals. La celebració d'aquestes diades estava totalment planificada des de les institucions de poder i se'n reglamentava fins a l'últim detall organitzatiu. (p. 147)

3.3

- a) La protagonista de naixement es deia com la seva mare, Anna; després li van posar el nom de Llibertat/Llíber; per no comprometre el seu pare, l'àvia diu que es diu Anna Martí Ventura. Com a noi, quan coneix en Marcel, es diu Ovidi i a la resistència, Pere.
- b) Lenin és el pseudònim de Vladímir Ilitx Uliànov, activista revolucionari i pensador rus que va ser el primer dirigent de la Unió Soviètica. Al nen que porta aquest nom la seva mare, per protegir-lo, li vol canviar el nom per Rafael, però ell prefereix dir-se Ramon.

La Mercè, a la resistència, es diu Caterina.

El Marcel, a la resistència, es diu Manel.

4

Sobre la llengua

4.1

La que encapçala el primer capítol (p. 11) és la famosa divisa de Maria-Mercè Marçal:

*A l'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona,
de classe baixa i nació oprimida.
I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.*

L'altra cita és de Carles Riba (p. 174) i és una mostra de la repressió i discriminació patida per la llengua i cultura catalanes:

«El 1939 ho vàrem perdre tot; només ens va quedar el Diccionari Fabra.»

4.2

És evident que l'autora i en la ficció la seva protagonista, Llíber, s'identifiquen amb la divisa de Maria-Mercè Marçal que reflecteix de manera sintètica la revolta contra les discriminacions injustes per ser dona, de classe baixa i de nació oprimida, que es converteixen en dons perquè porten a la consciència de la injustícia i a la rebel·lia.

4.3

- a) En els interrogatoris no es pot contestar en català i la Llíber i la seva àvia són maltractades.
- b) La veïna, que sempre havia parlat en català, es dirigeix a la senyora Vicenta en castellà, però, quan creu que la Vicenta està boja i té por, es passa altra vegada a parlar en català.
- c) *Una de les primeres disposicions que va prendre l'autoritat militar va ser prohibir totalment l'ús de la llengua catalana a tot Catalunya. Pel sol fet de parlar català, un funcionari, en hores laborals, podia ser despatxat immediatament. La persecució contra la llengua i la cultura catalanes era implacable. Eren prohibits des dels impresos de qualsevol naturalesa redactats en català fins a l'ús de l'idioma en conferències, noms de pila, nomenclatura d'hotels, restaurants, marques comercials, fins i tot en la correspondència privada.* (p. 148)

4.4

Les afirmacions del *Catecismo Patriótico Español* sobre el futur del francès i de l'anglès no tenen cap fonament científic i estan carregades de prejudicis ideològics; sobretot resulten ridícules tenint en compte el prestigi i l'extensió actual de l'anglès com a llengua de comunicació internacional.

4.5

a) b) La veritat és que passen força despercebudes algunes formes verbals, la presència dels possessius i algunes paraules de lèxic com *creïlles* (patates) i *fesols* (mongetes).

5 Vida quotidiana

5.1 El color vermell és el de la bandera del partit comunista i de la Unió Soviètica, i els partidaris de les esquerres –i per extensió els de la República– eren anomenats rojos. La qüestió personal és de resposta oberta.

5.1 a) b) Respostes individuals obertes, que es poden posar en comú.

5.1

a) Al llarg de la novel·la la fam i el menjar són temes recurrents. Al principi potser és més evident i les situacions, més dures, concretament a les pàgines 28, 39-42, 77, 87, 92, 98-103, 106-107 i més.

b) Consulteu el llibre *Plantes silvestres comestibles: fruits, herbes, arrels, llavors, bolets* de Núria Duran, Mercè Morgu i Mercè Sallés (Barcelona: Pòrtic, 2004) i, especialment, el de Jaume Sabaté i Alentorn, *Onomàstica del poble i terme de la Vilella Alta* (Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2000) on es parla concretament de la guerra:

Són moltíssimes les varietats comestibles, algunes de les quals la gent de camp solia menjar. Dissortadament vingué la guerra (1936-1939), i en aquells temps totes eren buscades, moltes de les quals no es coneixien. Unes es menjaven crues, unes altres, cuites. És evident que la natura per si mateixa crea i ajuda a sobreviure. Hem aplegat les més conegudes, de les quals dissortadament ens calgué menjar a tots els que vàrem passar aquell calvari. Les principals són: baldofa, borratja, caps d'esbarzer, clenxa, colitx, enciamera de bosc, escalunya, espàrrec de bosc, fonoll, gerreta de mel, herba bona, julivert, llicsó, masteguera, menta, pa de moixó, rosella, sajolida, soques de jonc, tarongina, tronxos de carxorera i valeriana verdolaga. (p. 29)

c) d) Els elements tràgics i tristos són els derivats de la situació i de la gana i, concretament, de la necessitat de fer menjar a un nen petit com és en Lenin. Els còmics i divertits són els de l'anècdota d'atribuir gustos de plats refinats a les herbes que s'han de menjar per força perquè no tenen res més.

Els elements tràgics i tristos són els derivats de la por a la denúncia per part de la veïna adepta al règim franquista. Els còmics i divertits, la manera d'aturar-la demanant-li safrà per fer una paella quan totes estaven afamades.

e) El racionament és el control de la demanda de determinats articles per circumstàncies excepcionals o per l'escassetat continuada de l'oferta. A la novel·la se'n parla a la pàgina 106:

Per fer front a l'escassetat de productes bàsics, el govern va decretar el racionament dels aliments amb l'objectiu d'assegurar-ne la provisió.

[...]

S'havia creat una targeta de racionament que establia els articles i les quantitats que havien de ser entregades, amb els preus fixats.

f) L'estraperlo és una operació fraudulenta o de contraban. A les pàgines 107 i 108 s'explica com en Marcel es dedicava a l'estraperlo per poder sobreviure. També és citat el «mercat negre».

g) En podeu trobar al web: [La cuina valenciana](#).

h) En trobareu informació a [Viquipèdia](#).

i) Al mercat actualment hi ha moltíssims productes sucedanis, des de la llet materna per a nadons a sucedanis de cacau, cafè, marisc, ou, carn, etc.

5.4

a) Per treure els polls es recomana adquirir en una farmàcia una loció antiparasitària. Mullar els cabells amb la loció. Millor no cobrir el cap. Després del temps esmentat en les instruccions del producte, rentar el cap amb xampú. Esbandir el cap amb aigua i vinagre (la proporció és d'una part de vinagre per dues d'aigua). Treure les llémenes (ous) amb la mà o amb l'ajuda d'una pinta espessa.

b) A la pàgina 151, quan els protagonistes són a la pensió a Barcelona i han de dormir junts. En aquest cas, el fet de dutxar-se no fa referència a la higiene sinó a calmar la tensió.

6 Una mica de literatura

6.1

- a) Trobareu informació de **Víctor Hugo** a les pàgines sobre aquest autor i la seva **obra** de Viquipèdia.
- b) c) d) Respostes obertes.
- e) La Llíber decideix cremar el llibre per poder escalfar els peus gelats del Marcel (p. 167).

7 Jocs i contes

7.1

- a) A la p. 58 surt l'endevinalla i després, a la pàgina 135, quan té lloc el retrobament al campament dels resistents, hi ha el record de l'endevinalla.
- b) Resposta oberta.

7.2

Són les paraules del Marcel, en un mas a les afores de Figueres, quan la Llíber es desperta després d'haver dormit tres dies, malalta de la tensió d'haver sortit de la pensió de Barcelona pel perill que corria.

7.3

Webs amb informació sobre el joc:

- [Vilapedia](#)
- [Jocs populars valencians de la Marina Alta](#)
- [Jocs tradicionals valencians](#)

8 Bombardejos

8.1

Posar-se una fusteta a la boca, mossegant-la travessada (en aquest cas, el penjoll), servia –i serveix– per atenuar els efectes de l'explosió, que pot provocar perforació de timpà i hemorràgia.

8.1

- a) Trobareu informació sobre el bombardeig de Guernica a les pàgines de **Viquipèdia** sobre el tema.
- b) Resposta oberta.
- c) Aquests llocs bombardejats són els que tenen informació fàcilment assequible a Internet.

9 Cinema i plaça de braus

9.1

Resposta oberta.

9.2

De la pàgina 45 a la 48 surten citades les pel·lícules *Tres lanceros bengalíes*, *Rebelión a bordo*, *El diputado del Báltico*, *Mata-Hari*. També hi surten els noms d'actors i actrius Gary Cooper, Charles Laughton, Clark Gable, Josef Heifitz, Greta Garbo, Ginger Rogers i Fred Astaire.

- a) b) Una proposta seria *Rebelión a bordo* que va «patir» la censura franquista fins i tot en el títol, segons informa **Wikipedia**: *En su reposición en las pantallas españolas tras la guerra civil "Mutiny on the Bounty" se tituló "La tragedia de la Bounty", por considerar las autoridades de la dictadura franquista que la palabra rebelión no era aceptable. El título se ha mantenido tras el estreno de la versión de 1962, que en subsiguientes reposiciones, pases televisivos y ediciones en vídeo usurparía el título original en castellano con el que se estrenó el film de 1935.*

9.3

- a) *–laia! –va exclamar entre sanglots la Llíber mentre assenyalava amb el dit la plaça de bous, que s'alçava majestuosa davant seu. Aquell lloc sacríleg on maltractaven els animals a ritme de pasdoble entre riallades i olés havia aconseguit arribar al súmmum de la crueltat. La sorra avesada a la sang acollia milers de veus demanant auxili, veus que tenien gana i por, molta por. L'espectacle era dantesc. La plaça de bous s'havia convertit en un altre camp de concentració.* (p. 71)
- b) Segons el diccionari, «dantesc» significa *que per la seva grandiositat i el seu aspecte terrorífic sembla inspirat en Dant.*
- c) Podeu trobar informació de Dant Alighieri en les pàgines sobre aquest autor de **Viquipèdia**.
- d) Trobareu els drets al web de la **Fundació Fauna**.
- e) Resposta oberta.

10 Sentiments

- 10.1** a) b) c) Respostes obertes.

10.2 *La Llíber va quedar bocabadada. Estava convençuda que l'àvia s'havia trastocat, no l'havia vista mai entrar en una església. Ara entenia el perquè de tant de secretisme. No volia que ella s'assabentara que s'havia tornat creient. Potser havia estat per causa de tants dies tocant-los el sol al cap al camp de concentració, o potser pels cops dels soldats. Va decidir ser comprensiva, era una opció íntima i ella no tenia per què retreure-li res, per això no volia que l'acompanyara.*

[...]

Però no entenia, després de tot el que estaven passant, després de tantes penúries, bona part de les quals es feien en nom de l'església, com podien ser tan poc consistents. (p. 82 i 83)

10.3

- a) La reacció de la Llíber és molt assenyada en pensar que la religió és una opció íntima que s'ha de respectar.
- b) Aquesta opinió contrasta amb l'actuació pública, partidista, impositiva i repressora, de la jerarquia de l'Església catòlica durant i després de la Guerra Civil espanyola. I encara avui en dia cueja aquesta situació, amb interferències de l'Església catòlica en qüestions d'educació, de drets sexuals i reproductius, i altres, malgrat la definició d'estat aconfessional de la Constitució espanyola de 1978.
- c) *–Vols alguna cosa? Vols que cridem un capellà? –es va oferir la Llíber, sol·lícita.*
–Un capellà! Que t'has begut l'enteniment! –va exclamar de sobte la Mercè. Semblava que s'havia recuperat de cop.
–No cal dissimular, ho sé tot. A València et vaig seguir –va reconèixer la néta.
L'àvia va esclatar a riure. (p. 143)

- 10.4** Resposta oberta.

10.5

- a) *Quan l'àvia comparteix el menjar, les creilles torrades, amb la dona i el nen que acaben de conèixer* (p. 28).
- b) c) Respostes obertes. Cal aprofitar per parlar de la diversitat d'ONG amb finalitats d'ajuda i solidaritat.

10.6 a) b) c) d) Respostes obertes. Cal aprofitar per parlar de la importància de la participació en les assemblees d'aula, de delegades i delegats, del Consell Escolar, etc.

Podeu informar de totes les possibilitats que existeixen actualment per a la gent jove de participar en grups d'objectius diversos. Consulteu la pàgina web del **Consell de la Joventut de Catalunya**.

10.7

a) *Un silenci que s'apoderaria de tot i de tothom, un silenci instaurat que s'allargaria vora quaranta anys.* (p. 37)

Avançaven sense forces, pas a pas, en silenci. Altra vegada el silenci. Un silenci aclaparador que omplia la nit. (p. 43)

b) Respostes obertes.

c) Podeu trobar la cançó a Youtube: «**Jo vinc d'un silenci...**»

11

Marcar la diferència

11.1

Educació i treball

11.1.1

a) Trobareu les dades d'analfabetisme femení a casa nostra actualment a **IDESCAT**.

Es poden analitzar les dades de nivell educatiu en general i, el que és sorprenent, és que les dades estadístiques encara no estiguin segregades per sexe. Això és significatiu, perquè emmascara la realitat i diferència entre dones i homes.

b) c) Respostes obertes.

11.1.2 a) b) c) Respostes obertes.

11.2

Milicianes

11.2.1 *Per mi [ser miliciana] va ser tot un alliberament com a dona, havia assumit un rol que pensava inaccessible. Però el coratge, la tenacitat i la dedicació de nosaltres les milicianes no van ser suficients perquè acceptaren donar-nos un rol militar. Tampoc no vam aconseguir evitar el descrèdit creixent que ens envoltava. Un cop desacreditada la nostra imatge, vam ser obligades a retirar-nos a la rereguarda. Va ser una decepció molt gran veure'n de cop i volta relegades. "Homes, cap als fronts de guerra; dones, a la rereguarda" va ser un eslògan comú entre les mateixes dones de diferents ideologies polítiques.* (p. 64)

11.2.2 Les dones del 36 sobretot van dedicar-se a donar testimoni de la seva memòria històrica fent xerrades a la gent jove, a les escoles i instituts, promovent els valors democràtics i no violents. En podeu trobar informació a **Viquipèdia**, on també hi ha enllaços externs.

11.2.3 El grup sorgeix a Israel l'any 1988 i s'estèn per altres països de conflicte armat (Belgrad, Colòmbia). Actualment hi ha una xarxa internacional on participen diversos grups de l'Estat espanyol. En podeu trobar informació en aquests webs:

- **Dones de negre contra la guerra**
- **Trobada internacional de la Xarxa de Solidaritat de Dones contra la guerra**

11.3

Estereotip i discriminació

11.3.1 *Un món nou s'havia obert als ulls de la Llíber, el masculí. Tot i les penúries que li havia tocat viure, ara amb el seu nou estatus, el de l'Ovidi, la vida es feia més suportable. Els avantatges dels homes eren infinitament més grans que els de les dones, sobretot ara que havia descobert que, a més a més, el nou règim entre altres coses era masculista.* (p. 98)

11.3.2 *Al campament, teòricament no es tenien per què notar les diferències de sexe. Però la Llíber se'n va adonar ràpidament, sobretot en les guàrdies i en el subministrament de menjar. Les dones no podien baixar al poble, i això li pesava, trobava a faltar les seues escapades amb el Marquès, el Marcel o el Tort als masos. Trobava a faltar la independència que li havia donat ser home. Per molts alts que foren els ideals de restablir la llibertat, de combatre les injustícies, els homes encara no havien entès que totes aquestes tasques no valien per a res si no lluitaven de la mà tots dos sexes. La teoria, potser la sabien tots, però a la pràctica la major part dels homes encara consideraven la dona com un ésser inferior, malgrat que estigueren batallant braç a braç a les muntanyes. Fins i tot moltes dones consideraven que els homes eren superiors. En canvi, les bales dels enemics no feien cap distinció a l'hora de segar-los la vida.* (p. 124)

–Es clar que les conec, aquestes estúpides normes, les mateixes que feien que quan tots us pensàveu que portava una titola amagada entre els calçotets estava perfectament capacitada per a fer guàrdies i ara que sabeu que no és així no puc fer-ne cap. (p. 137)

11.3.3 Trobareu informació sobre les noves masculinitats al web d'**Homes igualitaris**.

11.3.4 a) b) c) Respostes obertes.

11.3.5 Resposta oberta.

11.4 Relacions afectivosexuals

11.4.1 Resposta oberta.

11.4.2 És difícil de determinar, evidentment hi ha elements tòpics...

11.4.3 Per les diferències d'origen i classe sembla difícil, però...

11.4.4 Resposta oberta.

11.5 La gent gran

11.5.1 a) b) L'àvia se sent útil quan pot actuar «professionalment» fent d'infermera i se li reconeix la seva feina. Aquest punt de la feina és molt important a comentar per fer veure que la feina domèstica, de superviència i cura de les persones, és una feina que fan les dones i no és valorada, de vegades ni per les mateixes dones. Fins que no hi hagi un canvi de mentalitat i de valoració en aquest sentit dels usos del temps, la conciliació del treball assalariat i el treball de cura és difícil que avanci.

11.5.2 Trobareu la informació al web de l'**Institut Català de les Dones** (ICD).

11.5.3

- a) Les «coses que separaven els homes i les dones» són les vinculades als estereotips socials que fan que homes i dones es presentin com a desiguals. Com a conseqüència hi ha les «normes» derivades de la divisió social del treball, de l'ocupació de l'espai i de l'ús de la paraula, i d'altres que separen les dones i els homes, que, en conseqüència, perjudiquen les relacions personals i sentimentals.
- b) La Mercè, com tota dona, mereix un reconeixement per ella mateixa i no una identificació en funció dels rols familiars de mare, àvia, sogra i vídua. I hem de dir críticament que nosaltres també hem caigut en aquest parany discriminatori quan, al llarg de la lectura i del treball, ens hem referit a ella com a «àvia».

Després de llegir

1

- a) La protagonista és a la *plaza del Caudillo* de València el dia 20 de novembre de 1975 per complir la promesa que s'havien fet amb el Marcel quan es van haver d'acomiarar.
- b) Tornem a recordar que el dia 20 de novembre de 1975 va morir el dictador, el general Francisco Franco.

2

a) b) c) Respostes obertes.

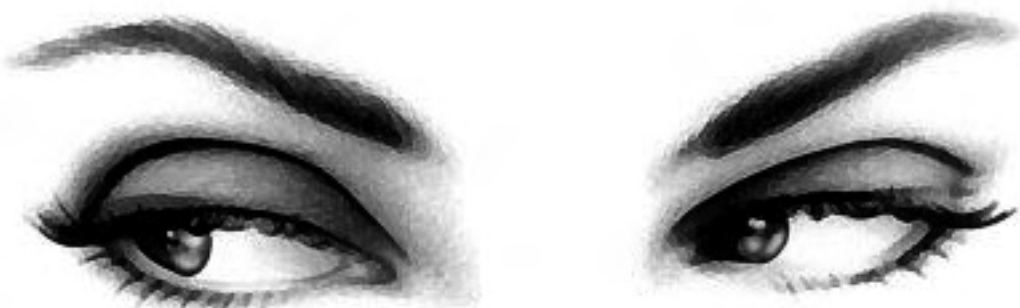
3

Resposta oberta.

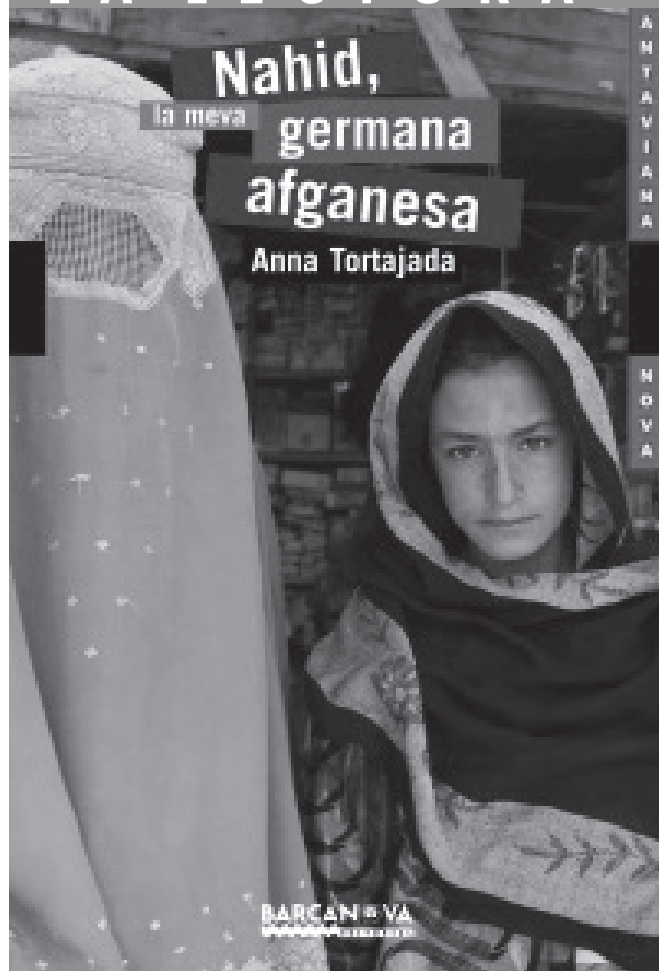
4

Podeu llegir la valoració del professor Vicent Sanz en el seu [bloc Triticària](#).

a) b) Respostes obertes.

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

2

***Nahid, la meva germana
afganesa***
d'Anna Tortajada

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

Abans de llegir

1 L'autora

1.1

- a) Filòloga i escriptora.
- b) Des de molt petita li agrada escriure. També li agrada viatjar i conèixer realitats socials diferents.
- c) Es basa en un viatge que va fer a l'Afganistan en un moment en què la situació social d'aquell país havia començat a ser molt dolenta.

1.2

- a) A fer de traductora, escriptora i periodista.
- b) Escriu llibres a partir dels viatges que fa i després pronuncia conferències sobre el que ha escrit, sobretot en centres educatius.
- c) Investigació i divulgació, narrativa, novel·la, viatges i teatre.
- d) Resposta oberta, si bé han de fixar-se en la diversitat de gèneres que practica l'autora i en el fet que escriu a partir del que experimenta.

1.3

a)

- b) Va participar en la creació de la filial catalana de l'Associació per a l'Assistència Humanitària de les Dones i els Nens de l'Afganistan, i va implicar-se en la difusió de la problemàtica de les dones afganeses.
- c) S'hi implica de manera directa. Pot considerar-se una activista.
- d) Resposta oberta.

2 El tema

2.1 Tant l'Ariadna com l'autora es plantegen no callar davant una situació injusta com la de les dones afganeses, una realitat que coneixen pel contacte personal que hi ha establert.

2.2

a) HAWCA és una organització de dones i homes afganesos refugiats al Pakistan a causa de la guerra civil. Té per objectiu millorar les condicions de vida de les dones i els nens afganesos, des del voluntariat i mitjançant la reconstrucció i el desenvolupament de l'Afganistan, col·laborant amb organitzacions amb els mateixos objectius.

RAWA és una organització política feminista afganesa que té per objectiu la defensa dels drets humans i la justícia social. Treballa per implicar les dones afganeses en l'establiment d'un estat democràtic i no religiós.

b) Resposta oberta.

2.3 Als anys setanta, la monarquia afganesa va ser substituïda per una república de tendència comunista. El 1979, la Unió Soviètica va envair el país i va enfrontar-se als guerrillers islamistes. L'ocupació soviètica va acabar el 1988. Llavors va guerra va intensificar-se entre faccions diferents. Els talibans, islamistes radicals sunnites, van guanyar i el 1996 van ocupar Kabul, la capital, i van implantar un règim totalitari basat en una lectura molt restrictiva de l'Alcorà, el llibre sagrat musulmà. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, el regim talibà va ser acusat de donar refugi a la xarxa terrorista al-Qaida, que havia provocat els atemptats. Una coalició internacional liderada pels Estats Units va envair el país amb el permís de l'ONU, va derrocar el regim dels talibans i va intentar instaurar un règim democràtic. El 2004 l'Afganistan va constituir-se en estat democràtic de dret, però això no va aturar la guerra amb els talibans, que continuen ocupant una part del territori.

2.4 Resposta oberta.

Comprensió lectora

1 Estructura

1.1 La novel·la està organitzada a base dels missatges que s'envien la Nahid i la Ariadna, que no són gaire llargs i que estan impresos en lletra cursiva, intercalats a la narració per capítols que expliquen el que passa i ajuden a entendre la informació intercanviada als missatges i la completen amb la descripció dels escenaris i les converses dels personatges.

1.2 Resposta oberta.

1.3 Resposta oberta.

2 Història i novel·la

2.1 *Aquesta novel·la és la història d'una amistat i alhora d'un poble.* (p. 7)

Diu la història que un grupat d'aguerrits afganesos havia caminat tota la nit per tal d'interceptar l'avançada de les tropes britàniques. [...] (p. 9)

2.2 Una dona jove i camperola anomenada Malalai.

2.3 Resposta oberta.

2.4 Es tracta de Mina Keshwar Kamal. Resposta oberta.

2.5 *I escolta la història de la seva pròpia família com si fos una rondalla, una nova nissaga afganesa.* (p. 48)

2.3 Resposta oberta. Els grups a formar han de ser de dues o tres persones, segons el conte.

3 Personatges

3.1 Els personatges històrics del passat són Alexandre el Gran i Genguis Khan, però també surten citats amb el seu nom autèntic personatges polítics afganesos actuals com Najibullah, Massud, Rabbani, Hekmatyar o Hamid Karzai.

3.2 Segons diu la pròpia autora, s'ha basat en persones reals que va conèixer en el seu viatge i dels quals ha fet una recreació literària.

3.3 A la pàgina 19 hi ha un retrat de Nahid; a la pàgina 47 hi ha el de l'avia Nadima; a la 72, el de la Basira, i a la 87, el de Sharif.

3.4 Resposta oberta.

4 Espai: sobre l'Afganistan

4.1 Resposta oberta.

4.2 *La Nahid vivia refugiada al Pakistan, entre molts altres homes i dones afganesos que, com ella, han hagut de fugir de casa seva, de les seves ciutats i del seu país perquè la guerra i els talibans els fan la vida literalment impossible. No els deixen viure.* (p. 13)

4.3 *Ningú, ni l'ACNUR (l'Alta Comissaria de les Nacions Unides per als Refugiats) no els atén. El que fa és destinar tots els diners a programes de repatriació voluntària. Com si algú pogués tornar voluntàriament a l'Afganistan sota el règim talibà, del qual han aconseguit fugir!* (p. 126)

4.4 *Farzana, la mare de la Nahid, amb la seva amiga Selma i altres dones afganeses, ha organitzat una escola per als nens i nenes del seu país refugiats al Pakistan.* (p. 31)

4.5 *Se'ls coneix com «els nens del carrer». «Nens de les escombraries», els anomenen, perquè es passen el dia recollint deixalles: paper, cartró, peces de metall...* (p. 31)

4.6 Resposta oberta.

5 Temps: sobre la història de l'Afganistan

5.1 La història de l'Afganistan és explicada per Nahid en les seves comunicacions a l'Ariadna. Per tant, s'explica des del seu punt de vista. Les explicacions de l'avi Mhroof suposen un aprofundiment en aquesta temàtica. Al final del llibre, hi ha una actualització de la història al 2001, quan l'OTAN va bombardejar el país després dels atemptats de l'11 de setembre a Nova York i va establir-se el govern de Hamid Karzai.

5.2 Nahid parla a l'Ariadna d'importants personatges antics de la història de l'Afganistan per contrastar el passat del seu poble amb l'actualitat.

Avui no t'explicaré res de la història recent del meu país, ni de la situació de la meva gent als camps de refugiats, ni de l'antiga Pèrsia de la qual l'Afganistan formava part fa milers d'anys. Tampoc no et parlaré dels grans conqueridors, com Alexandre el Gran o Genguis Khan, [...] (p. 115)

5.3 Alexandre el Gran va viure al segle IV aC. Era rei de Macedònia. Va estendre els seus dominis des de la península balcànica a tot l'Imperi persa de l'Àsia Menor (Turquia) i Egipte. Les seves conquestes orientals van arribar al riu Indus i l'Himàlaia.

5.4 Anteriorment a la irrupció dels mongols, l'Afganistan ocupava un lloc central d'un estat islàmic iranià. Les invasions mongoles van causar la destrucció de la societat i l'economia de la regió. Es produeix un fenomen de nomadització. Al segle XIV, el turcomongol Tamerlà conquereix l'Afganistan i l'incorpora als seus dominis, si bé les lluites van allargar-se fins a l'establiment de l'Estat afganès, ja al segle XVIII.

5.5 *Ja et vaig explicar al meu país hi ha molts grups de població diferents. i viuen en zones molt concretes: els uzbeks i els tadjiks al nord, els hazara al centre, els paixtus a l'est i al sud, els balutxis al sud i a l'oest.* (p. 56)

5.6 *M'avergonyeixo de la meua gent, del meu país, de la meua cultura i del món tan civilitzat al qual pertanyo cada vegada que veig l'enrenou que s'ha organitzat arran de la destrucció de les estàtues dels Budes gegants i mil·lenaris de Bamiyan.* (p.69)

5.7 Resposta oberta, orientada a la diversitat i la convivència intercultural. Pot consultar-se informació sobre els **Budes de Bamian a Viquipèdia**.

5.8 Resposta oberta. Consulteu la **guia didàctica de la pel·lícula** per preparar l'activitat.

6 Religions

6.1 Si llegiu la pàgina 39, veureu que a la zona de l'Afganistan s'han practicat i practiquen aquestes religions:

Mazdaisme (Zoroastre): religió de l'Iran antic, de formulació monoteïsta, fonamentada en la saviesa moral. Va practicar l'oposició entre el bé i el mal i postulava la vinguda d'un salvador darrer.

Budisme: sistema polimorf de creences i pràctiques centrades en l'ensenyament i la persona del Buda. Parteix de l'anomenat «sermó de Benarés», centrat en les quatre nobles veritats segons les quals la felicitat s'assoleix per la supressió del dolor, causat pel desig. Constitueix una pedagogia i moral encaminades a l'alliberament individual.

Hinduisme: conjunt de doctrines i pràctiques religioses dels hindús, fonamentades en els *Vedes*, textos tradicionals. Accepta la reencarnació i la preexistència dels éssers.

Islam: religió monoteïsta abrahàmica, basada en l'Alcorà. Lliga la persona amb Déu individualment i social a través de cinc preceptes bàsics que tot musulmà ha de complir.

6.2 Resposta oberta encaminada a afavorir el diàleg intercultural.

6.3 *I que la guerra civil que va patir el meu país durant tres anys i la dictadura que es va instaurar a continuació feien servir els mateixos arguments. D'això no fa pas tant temps. El meu pare diu que la majoria de les guerres d'Europa també s'han volgut disfressar de guerres de religió i que, en nom de déu, s'han comès autèntiques barbaritats.* (p. 37-38)

6.4

a) El calendari cristià es basa en el naixement de Crist, calculat al segle VII, un cop afermat el cristianisme com a religió d'Occident. L'actual és el calendari anomenat gregorià, que és la reforma que es va fer el 1582 sobre el calendari julià, vigent des del 46 aC i instaurat per Juli Cèsar.

El calendari musulmà s'origina en l'Hègira, la fugida del profeta Mahoma de la Meca a Medina, on neix la primera comunitat de creients musulmans, l'any 622 de l'era cristiana.

b) Resteu 622 a l'any actual.

6.5 *Ja no va tornar a Herat, tret de quan anava a veure la família per les festes assenyalades com ara el final del Ramadà o el Nawrooz, l'any nou afganès, una celebració que té els seus orígens en el zoroastrisme, la primera religió de l'Afganistan.* (p 71-72)

La festa del Nawrooz (també transcrita com a Naw-Ruz, 'nou dia') és celebrada pels seguidors de la fe bahá'í, religió originària de l'Iran, i coincideix amb l'any nou iranià, que es produeix en la data de l'equinocci de primavera, al voltant del 21 de març.

7**Repressió: talibans****7.1**

a) *Els talibans es van crear al Pakistan.*

Els països que tenien alguna mena d'interès econòmic, estratègic o d'influència a la zona i que els convenia que a l'Afganistan passés el que passava, perquè els resultava profitós, continuaven alimentant, des de fora, el monstre de la guerra. (p. 77)

b) *Els seus creadors van triar com a matèria primera un grapat de criatures ignorants i desesperades, nens orfes de la guerra, morts de gana i orfes també de qualsevol lligam afectiu, i els van anar convertint en la llavor de l'horror que havia de caure damunt l'Afganistan. Entre el Pakistan, l'Aràbia Saudita i els Estats Units van dissenyar i crear una estirp de màquines humanes de matar, instruments de destrucció, cruels, disposats a morir per instaurar un nou ordre del terror sota el qual ningú no gosés ni tan sols respirar. (p. 78)*

c) *Els talibans destrueixen la vida i miren de destruir també l'esperança. Emmordassen la població, terroritzen la gent, tallen mans i peus, apedreguen els amants i els homosexuals, neguen l'educació a les noves generacions, esborren de l'existència les dones i, en nom d'islam que ells s'han inventat, imposen obligacions, restriccions i prohibicions inacceptables per part de cap ésser humà. (p. 78)*

d) *–¿Te'n recordes, pare, quan els talibans van afaitar el cap a tot l'equip de futbol pakistanès que va anar a jugar un partit a l'estadi de Kabul, només perquè havien sortit al camp amb pantalons curts? –riu la Nahid. (p. 89)*

e) *–Pels altaveus connectats als micròfons anunciaven les penes que aplicarien a cada un. Quaranta fuetades. L'amputació d'una mà... També van degollar un home, amb un ganivet petit. (p. 157)*

Les execucions justament tenen lloc a l'estadi de Kabul, que, d'un lloc d'esbarjo, esdevé un lloc d'execució.

7.2

Resposta oberta.

7.3

a) La lectura i el llibre suposaven una via d'informació i formació que els talibans no estaven disposats a tolerar, ja que, com a fanàtics islamistes, redueixen la interpretació de la realitat a una lectura restrictiva de l'Alcorà. Altres informacions que el contradiguin van contra la visió del món que volen imposar.

b) Resposta oberta.

7.4

Resposta oberta.

7.5

En Sharif potser tindria la possibilitat d'anar a estudiar fora, però hi ha el problema dels diners i dels seus sentiments:

A més, jo no vull allunyar-me tant de l'Afganistan. Vull ser-hi a prop. Poder-hi tornar de tant en tant, ni que sigui de visita per un parell de dies, mentre duri aquesta situació. No podria viure lluny de l'Afganistan. Em sembla que tindria la sensació d'estar traint la meva gent. I per damunt de tot, m'enyoraria molt. (p. 90)

7.6

–Et sembla que vam fer bé deixant que el nostre fill se n'anés a Europa?

[...]

–Penses que tornarà? –pregunta l'home per fi, mirant la seva dona directament als ulls. (p. 151-152)

7.7

–Volien marxar. –En Farid s'acosta a la porta i parla d'esquena a la Farzana, la mirada perduda en la foscor del pati–. Marxar tan lluny de l'Afganistan com fos possible. Refer la seva vida a Occident. Oblidar els seus orígens i el seu passat. (p. 152)

7.8 –Vaig jurar que mai més no tornaria agafar una arma quan les tropes soviètiques es van retirar –recorda l’home en veu alta, perdut en els seus pensaments.

–Les úniques armes útils són l’educació i la cultura. (p. 153)

7.9 –Saps que estic d’acord amb tu, però, ¿no penses a vegades que, malgrat el nostre afany, tot el que fem amb tant d’esforç, amb tant de sacrifici, és com una gota que cau en el desert?

–Gota a gota es fa un riu –respon amb un somriure la mare de la Nahid, citant una dita afganesa. (p. 153)

Recordeu la dita catalana: «De mica en mica s’omple la pica.»

8

Onomàstica i llengües

8.1

- La llengua de la família de la Nahid és el paixtu.
- Paixtu i dari.
- Uzbek, turkmè, balutxi, pashayi i nuristaní.

8.2

- La meva mare es diu Farzana, que en la nostra llengua vol dir «la prudència», «la saviesa».* (p. 29)
- Farzana equival a Sofia en la nostra llengua, que és un nom d’origen grec que també vol dir «saviesa».

8.3

Resposta oberta. Recordeu que hi ha bibliografia al respecte com el *Diccionari de noms de persona* de Josep M. Albaigès i Olivart, d’ Ed. 62.

8.4

–*És la llengua de l’invasor, filleta –l’avi Mahroof abaixava el to i li feia l’ullet.* (p. 66)

Recordeu que la història moderna de l’Afganistan comença amb la guerra contra el colonialisme britànic i, actualment, les tropes d’ocupació són sobretot nord-americanes.

8.5

Poc em podia imaginar, quan vaig començar a estudiar anglès, que em faria tant de servei, i menys encara que m’arribaria a semblar tan important poder explicar a algú de fora tot el que està passant. (p. 15)

–*Per comunicar-nos amb la resta del món i denunciar la nostra situació, cal saber anglès –li havia dit l’amiga de la mare.* (p. 66)

9

Marcar la diferència

9.1

Les dones afganeses

9.1.1 *Dedicarem tot l’endemà a visitar les coordinadores dels cursos clandestins, que ja estan avisades i ens estaran esperant.* (p. 24)

La Farzana organitza cursos clandestins per a les dones afganeses. Doncs, podria ser una activista de les organitzacions HAWCA i RAWA.

9.1.2 *De mica en mica, entre totes han creat una petita xarxa d’escoles per a nenes, de cursos d’alfabetització per a dones i d’atenció sanitària a domicili, perquè sota el règim talibà a les dones ni tan sols no els està permès d’anar al metge o a l’hospital si es posen malaltes.* (p. 32)

9.1.3 Nahid decideix anar ella a l’Afganistan a portar el material i els donatius a les mestres de la xarxa clandestina de cases escola. (p. 167-169)

9.1.4 *I llavors els talibans van trobar els llibres que la Nahid duia amagats. La van fer baixar de l’autobús a fuetades.* (p. 173)

Se l’emporten i no se’n sap res més. Esdevé una desapareguda.

- 9.1.5 La seva feina la continua la seva amiga Basira, que, malgrat les discussions, sempre li ha fet costat.
- 9.1.6 La Nahid era la encarregada, en la clandestinitat, de les comunicacions de les dones afganeses amb l'exterior mitjançant Internet, per això havia après anglès.

9.2 Educació i treball

- 9.2.1 *–Jo em pensava que només havien prohibit estudiar les noies, però que a vosaltres sí que us estava permès –comenta la Nahid molt sorpresa.*

–T'equivoques, Nahid, a nosaltres, tot i que d'una altra manera, també se'ns nega el dret a l'educació. No ens han tancat les escoles; però, en prohibir treballar a les dones, com que la majoria del personal de les escoles era femení, ens hem quedat sense mestres i professores. (p. 89)

La prohibició contra les dones ha desmantellat el sistema educatiu en general.

- 9.2.2 Resposta oberta.

- 9.2.3 a) i b) Resposta oberta. Es tracta, sobretot, de posar de manifest el valor del treball de cura de les criatures, que tradicionalment fan les dones.

9.2.4

a) Hi ha informació sobre la brodada en aquest enllaç de l'Enciclopèdia corresponent a l'entrada «**broda-da**».

b) **Art:** Aplicació de l'habilitat i del gust a la producció d'una obra segons principis estètics. S'assimila a les belles arts, amb exclusió de la literatura, i, més concretament, a les arts majors (arquitectura, escultura i pintura).

Artesania: Producció d'objectes fets a mà. Més específicament, producció d'obres decoratives amb previsions artístiques fetes a mà i amb repetició de peces.

Es tracta de contrastar la valoració de l'artesanía, dels treballs artesanals, manuals, moltes vegades fets per les dones, amb el valor del que es considera art.

c) Resposta oberta.

9.3 Impotència i por

- 9.3.1 *Al meu país, després de vint-i-tres anys de guerres, hi ha moltes vídues i orfes. I, com que ara a les dones no els està permès treballar, estan condemnades, elles i els seus fills, a morir-se literalment de gana. (p. 104)*

- 9.3.2 Resposta oberta.

- 9.3.3 Resposta oberta.

- 9.3.4 A les pàgines 43, 45, 133, 138...

He estat rumiant força per mirar d'entendre què passa al món i, en concret, al meu país, i he arribat a la conclusió que tot el que està passant a l'Afganistan en les darreres dècades és fruit de la por. (p. 133)

- 9.3.5 Resposta oberta.

9.4 Burca

- 9.4.1 A la pàgina 19: *–Nahid, on és el burca?*

- 9.4.2 *En conec alguna, d'amiga, que si veiés un burca seria incapaç d'imaginar-se l'horror de viure sota una presó així, i més d'una persona m'ha comentat que vosaltres ja hi deveu estar acostumades –agafa't!–, perquè sou musulmanes! I en la seva ignorància, molta gent està convençuda que la situació en què us trobeu forma part de la vostra tradició. Imagina't! I fins i tot et podria parlar d'alguna altra que conec que només es fixaria en la tela i els brodats i ho trobaria d'allò més exòtic. (p. 139)*

9.4.3 Resposta oberta. S'hi inclouen des de les convencions tradicionals en desús fins als imperatius de la moda... Pot ampliar-se relacionant-ho amb el concepte d'**imatge personal**.

9.4.4 *Digues a la teva gent que el burca s'ha convertit en el símbol de l'opressió més terrible que es pugui imaginar, sobretot perquè no tens opció. No pots triar dur-lo o no dur-lo. Si no el fas servir, fins i tot et poden matar. Ells, els talibans, diuen que és per protegir-nos, però no és cert. En obligar-nos a posar-nos-el, ens esborren dels carrers, ens fan invisibles, ens converteixen en fantasmes... ens redueixen al no-res.* (p. 140)

Arguments: no es pot triar de dur-lo o no; dur-lo implica invisibilitat i la invisibilitat suposa l'esclavatge de les dones respecte del seu aspecte en relació amb el conjunt de la societat.

9.4.5 *Així que em vaig llevar, em vaig tirar pel cap un llençol vell que em tapés de cap a peus. Cada vegada que alçava la veu, la meva adorable germaneta em donava un cop de colze i m'escribassava si reia per alguna cosa.* (p. 141)

9.5 Relacions humanes

9.5.1

a) És una família tradicional extensa, perquè la Nahid viu amb el pare i la mare, amb l'avi i l'àvia i, fins i tot, amb oncles i cosins. La convivència també ve donada per la necessitat, en ser una família refugiada.

b) *En realitat la meva família no és tan nombrosa com la teva. La meva mare és filla única i el meu pare té dues germanes, però viuen en una altra ciutat i quasi no ens veiem. Només em queda una àvia que viu en una residència, en un poble de muntanya.* (p. 86)

La família de l'Ariadna és del tipus nuclear: matrimoni i fills.

9.5.2

a) L'àvia Nadima.

b) *Sopen asseguts a terra, damunt les estores del porxo, amb les cames plegades, com estableixen els bons costums.*

L'àvia Nadima ha estès un hule i ha tret el nan, el pa afganès, pla i sense llevat [...]

Asseguts al voltant de la cassola, que fumeja, els membres de la família fan servir trossos de pa, com si fossin culleres, per ficar-se a la boca el guisat de verdures, patates i una mica de pollastre. (p. 79)

c) Resposta oberta.

9.5.3

a) *Estic farta de la meva mare! Tot el dia m'està donant la tabarra!*

[...] Està histèrica perquè l'altre dia [...]

La meva mare no té raó. Però com que ella només viu per a la seva feina... N'és una addicta. [...] Està estressada, no para de queixar-se de com va tot de malament, el món inclòs, i llavors ens esbronca a la meva germana Sònia i a mi perquè no l'ajudem a casa. (p. 27)

b) Resposta oberta.

9.5.4

a) *La meva germana, la Sònia, que no sé si ja t'ho he dit, però és una nena insuportable, en plena edat de la poca-solta [...]* (p. 37)

b) Respostes obertes.

9.5.5

- a) Germanor. Li agradaria que l'Ariadna fos la seva germana.
- b) Bàsicament es diferencien pel fet que la germanor implica relació familiar, mentre que l'amistat neix d'una estimació i benvolença mútues entre iguals no familiars. La germanor implica, com en el cas de la relació entre la Nahid i l'Ariadna, un sentiment de gratitud i reconeixement a causa d'emocions generades per la col·laboració o la solidaritat.

9.5.6

- a) Resposta oberta.
- b) *La Basira és la millor amiga de la Nahid. Fa molt temps que són amigues: des que les seves famílies van arribar al Pakistan, (p. 72)*
- c) Reacciona amb disgust quan s'assabenta que la Nahid aprèn anglès i participa de les activitats clandestines de les dones, perquè té por pel que li pugui passar a la seva amiga.
- d) *He demanat a les dones del grup que em deixin treballar amb elles mentre la Nahid no torna... (p. 176).*
Decideix ocupar el seu lloc.
- e) Des de la coneixença inicial en coincidir al Pakistan, la Basira esdevé la millor amiga de la Nahid. S'enfada amb ella per exposar-se al perill. Quan comprèn que potser aquest perill s'ha materialitzat, canvia de manera de pensar i es decideix a ocupar el lloc de la Nahid per continuar la seva lluita.

9.5.7

- a) Els considera un costum antiquat i endarrerit, propi de la societat rural tradicional. Pensa que un matrimoni pactat entre les famílies, per a la dona resulta un matrimoni forçat.
- b) *De sobte, les frases banals sobre el temps, els preus de la fruita del mercat i la devaluació de l'afgani, la moneda del país, que en Sharif anava enllaçant, es van convertir en enceses paraules d'amor, i la Nahid va reconèixer, tota enriolada, els versos dels grans poetes perses de l'època de més esplendor cultural de l'Afganistan que el seu cosí li estava recitant. (p. 171)*
- c) Resposta oberta.

Després de llegir

1

- a) Pàgines 161 i 162.
- b) Posa èmfasi en el fet que, un cop alliberades de l'opressió, les dones intervindran de manera decisiva en l'organització política del seu país.

A vegades penso que l'Afganistan, si sobreviu, serà un país de dones, que el dia que les dones afganeses puguin sortir de la tristesa mortal que les ha convertides en ombres, en cadàvers ambulants, no hi haurà qui les aturi. I crearan un món nou. (p. 161)

- c) *Lluiten per la llibertat. Però cal que et digui que això no vol dir que vulguem ser dones occidentals. Volem continuar sent dones afganeses, amb les nostres festes, les nostres tradicions, el respecte dels nostres marits i els nostres fills, les nostres relacions familiars, els nostres costums mil·lenaris, la nostra manera de fer, de dir, de comportar-nos i de vestir. (p. 162)*

Segons el passatge, les dones afganeses, si bé lluiten per la seva llibertat, no volen occidentalitzar-se, sinó conservar la seva manera de ser en una societat que no estigui basada en la repressió.

d) *Reclamem el dret a ser lliures al nostre estil* (dret a la llibertat i a la seguretat jurídica; dret a la igualtat i la no discriminació per raó de gènere; dret a la llibertat de pensament), *el dret a instruir-nos* (dret a l'educació), *a treballar per la nostra societat* (dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífica, dret al treball, dret a la sindicació per a la defensa dels interessos propis, dret al desenvolupament que suposi una vida digna), *a tenir veu en els concilis* (dret de vot i de participació en les decisions polítiques), *a guanyar-nos la vida* (dret al treball), *a ser respectades com a persones* (dret a la vida, dret a la seguretat, dret a la satisfacció dels drets econòmics, socials i culturals). (p. 162)

2 Respostes obertes.

3 Resposta oberta.

sistemasocial.com/politica

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

3

Temps de perdre
de Maria Mercè Roca

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

Abans de llegir

1 L'autora

1.1

- a) Als dotze anys, durant els estius fa de dependenta. Quan acaba COU, decideix independitzar-se i comença a treballar a la Cambra de Comerç. El 1975 inicia un nou rumb professional treballant com a professora de català. Mentrestant comença els estudis de Filologia Catalana, però deixa la carrera inacabada. No obstant això, aquesta experiència, juntament amb la seva tasca docent, li desperta l'interès per la literatura, que utilitzarà com a companya per a alguns moments difícils. Animada per l'acollida del seu primer recull de relats, *Vestit de verd i blanc*, que va merèixer el segon premi a la quarta edició del premi Just M. Casero de Girona de l'any 1984, continua escrivint.
- b) *Secrets de família*.
- c) L'autora també va començar a treballar als dotze anys

1.2

- a) Respostes obertes.
- b) Organització Internacional del Treball (OIT) –ILO: International Labour Organization–; UNICEF, sigles angleses de la United Nations Children's Fundation; Amnistia Internacional.

1.3

A la seva filla Helena. Potser amb aquesta obra l'autora aprofita per plantejar a la seva filla i a totes les noies de la seva edat unes situacions que els ajudin a pensar i a decidir el seu futur.

Comprensió lectora

1 Temps

1.1

- a) També conegut com a *Llibre del predicador*, l'*Eclesiastès* és un llibre de l'Antic Testament de la Bíblia, pertanyent al grup d'escrits anomenat sapiencials o didàctics, ja que recull lleis o proverbis populars que són una guia per a cristians i jueus.
- b) El títol del llibre és el final de l'últim vers de l'*Eclesiastès*: *temps de guanyar i temps de perdre*.
- c) Resposta oberta.
- d) Del *Diccionari de frases fetes* de Joana Raspall i Joan Martí, d'Edicions 62:

Aixecar-se el temps, cridar el mal temps, donar mal temps, donar temps, ésser a temps, fer temps, fotre un temps molt puta, guanyar temps, haver-n'hi per temps, matar el temps, no ésser-hi a temps, no ésser-hi a temps ni el combregar, no passar el temps (a algú), no tenir temps ni d'anar a pixar, passar el temps, perdre el temps, perdre temps, robar el temps (a algú), semblar la barca del mal temps, tenir temps, tenir temps per atxes, voler temps (quelcom)...

- e) Resposta oberta.

1.2

- a) Resposta oberta.
- b) La Laura s'ho ha passat tan bé que li sembla que ha estat al cel, al paradís. Però com que el temps passa, pensa que en el paradís també passa el temps, malgrat que, segons la tradició, és el de la vida eterna.
- c) Que no té ni principi ni fi.

- d) Perquè realment van ser poques i, a més a més, li van passar molt de pressa perquè s'ho va passar molt bé.
- e) Resposta oberta.
- f) Des del 1996, el canvi d'hora es oficialment fa l'últim diumenge d'octubre i l'últim diumenge de març. 30 d'abril de 1998.

1.3 Resposta oberta.

1.4

- a) p. 16 i 17: Ajeure's al sofà, mirar la tele, preparar la classe de francès, llegir una novel·la, pintar.
- b) [...] *i la Laura és una nena petita, espontània i lliure, que frueix del joc dels colors i de les formes que crea. El que pinta només és seu, no ho ha ensenyat mai a ningú; quan està, quan en té prou, col·loca en una carpeta les flors, el gat adormit amb el cap entre les potes, el gat estirant-se, el carrer que veu des de la finestra, el camp de blat del darrere la fàbrica amb les espigues rosses o amb la palla ja feta bales: tot el que ha pintat en cartrons que arreplega de la botiga del costat de casa. Suca directament els pinzells als tubs, uns pinzells gruixuts que quasi no neteja, i el vermell i el groc brillants, el blau lluminós, el blanc tan net, comencen essent purs i acaben en els tons mixturats i irrepitibles de l'albergínia, de la canyella, de la magrana, del verdet del rovell o el grenyal de l'oliva.* (p. 17 i 18)
- c) Resposta oberta.

2 Espais

2.1 La fàbrica

2.1.1

- a) Poden assenyalar-se aquestes paraules: *envoltada de gespa, grans finestrals pintats, casa gran, inhòspita, plena de soroll infernal, fred, calor, de mal estar-hi.*
- b) No s'hi projecta una valoració positiva, sinó que es tracta d'un lloc deshumanitzat.

2.1.2

- a) El cotó arriba sobretot dels camps de l'Àfrica oriental (Benín), on les condicions de treball són molt dures i es paga molt poc a la gent que hi treballa, que són també criatures. La confecció també es fa en països del tercer món i és mal pagada. De la injustícia de tot el procés surt un preu baix.
- b) Tenint en compte que per globalització s'entén la sèrie complexa de processos que es produeixen simultàniament en l'àmbit econòmic, polític, tecnològic, cultural i ecològic, i que abasten la major part de les regions del planeta, la relació existent es basa en el fet que la producció i comercialització de texans és un exemple de globalització, ja que, en termes generals, es produeixen al Tercer Món i es comercialitzen sobretot a Occident a uns preus molt assequibles gràcies a l'explotació de recursos naturals i del treball.

2.1.3 *Un: s'agafen els pantalons i es penjen per la cintura. Dos: se subjecten els camals per baix amb unes pinces, de manera que queden tancats. Tres: es deixa anar un raig de vapor dins dels pantalons. Com que els camals són pinçats pels baixos, el vapor no pot sortir, infla la roba i la deixa tibant, estirada i tova, amb un planxat una mica informal que s'adiu bé als texans. Quatre: es deslliguen els camals i la cintura, es plega la peça i es posa a la pila de la dreta, amb els altres pantalons planxats.* (p. 13)

2.1.4

- a) *El pare de la Laura, en canvi, no diu mai res. Abans de l'accident que li ha deixat el braç inútil –una caldera traïdora que va explotar-li– treballava a la fàbrica de paper, encarregat dels termòstats, responsable de la pressió i de la temperatura de les calderes.* (p. 25)

A causa de l'accident, el pare de la Laura ja no pot treballar i el fet de considerar-se inútil per a la vida laboral l'afecta psicològicament. Li costa relacionar-se amb les persones del seu entorn immediat.

- b) Indústria, amb baixa i greu, ja que no pot tornar a treballar.
- c) Són unes estadístiques de sinistralitat alta, ja que en conjunt afecten un percentatge important de la població activa. El nombre d'accidents greus i mortals és també molt elevat.

2.1.5

- a) *Se'l nota seriós, quan entra i fa seure les noies a la taula rodona; vol estar relaxat però no s'imagina que deuen voler; té por que no li plantegin un problema espinós com ara un augment de sou, un canvi d'horari o una reducció de jornada.* (p. 48)
- b) La petició de les noies li resulta divertida i entenedidora. Li agradaria ser més jove i poder fer aquest mateix viatge amb elles. No és coherent amb la seva manera habitual de relacionar-se amb el personal de la fàbrica, perquè normalment sempre sembla que té molta feina i la comunicació és invariablement breu.
- c) Resposta oberta.

2.2 París: turisme i feina

2.2.1

- a) *La Laura ha estat a Andorra un dia i a Mallorca una setmana, de viatge de final de curs. Els seus pares van anar de viatge de nuvis a Madrid.[...] La germana de la Laura i el seu home van anar a les Canàries quan es van casar [...]* (p. 45- 46)

És un tipus de turisme regional (Andorra, Mallorca...) i vinculat a esdeveniments vitals que marquen el pas entre etapes de l'existència de les persones: viatge de final d'estudis, de nuvis.

- b) Inicialment els causa espant, ja que ells no han sortit mai de l'Estat. Intenten oposar-s'hi de manera subtil posant-hi objeccions basades en conjectures sobre el que li pot passar. En realitat no volen que hi vagi amb la Marga, perquè viu sola i hi ha el rumor que és l'amant d'un home casat.

2.2.2

- a) Decideix comprar-se tot l'equipatge perquè ho vol tot nou.

... es compra un joc de maleta i bossa de viatge, lleuger, preciós, un pijama, dos pantalons a la cooperativa [...] uns sostenidors, sis calcetes, mitjons, una brusa, una caçadora de pell girada i unes sabates... (p. 50)

- b) *La mare de la Laura també l'ajuda en el que pot: T'emportes aspirines?; agafa una bossa de plàstic per a la roba bruta; no portis tots els diners junts, val més posar-los en llocs diferents; emporta-te'n una mica de fil i agulla, que no se sap mai...* (p. 50)

Resposta oberta.

- c) Resposta oberta.
- d) Resposta oberta.

2.2.3 Resposta oberta.

2.2.4

- a) *brasseries, bistrots, foie, Beaujolais, Bateau-mouche, Sena, Tour Eiffel, Arc de Triomphe, Nôtre-dame, Quartier Latin, Montmartre, Place du Tertre, le Marais, croque-monsieur, Louvre, Tuileries, Beaubourg, Centre Pompidou.*

- b) **brasseries:** cerveseries.

bistrots: tavernes, tasques.

foie: foie gras, fetge d'oca o d'ànec engrossit.

Beaujolais: varietat de vi de Beaujolais.

Bateau-mouche: denominació dels vaixells de passeig que recorren el Sena.

Tour Eiffel: torre monumental de ferro, emblemàtica del paisatge urbà de París.

Arc de Triomphe: arc de Triomf de l'Étoile, monument simbòlic de la història de França. Ordenat aixecar per Napoleó, acull la tomba al soldat desconegut de la Primera Guerra Mundial.

Nôtre-Dame: catedral de París.

Quartier Latin: barri llatí, a la riba esquerra del Sena. Deu el nom a la Sorbona, on històricament hi ha hagut sempre ubicada la universitat de París i on s'usava el llatí.

Montmartre: barri de París, tradicionalment freqüentat per pintors. És el punt més alt de la ciutat.

Place du Théâtre: famosa plaça de Montmartre pels pintors que hi treballen, molt freqüentada pels turistes.

Le Marais: cèntric barri parisenc a la dreta del Sena.

Croque-monsieur: entrepà calent amb formatge i pernil dolç.

Louvre: el més gran i cèntric museu de París, a la riba dreta del Sena; un dels més grans del món. Ocupa un antic palau reial.

Tuileries: el més antic dels jardins característicament francesos, vora el Louvre i el Sena.

Beaubourg: barri parisenc (Croissy-Beaubourg) on hi ha el Centre Pompidou.

Centre Pompidou: centre nacional d'art i cultura Georges Pompidou de París. Construït durant el mandat del president Pompidou, que va morir abans que s'acabés l'edifici, alberga una biblioteca amb 2.000 places i és un dels monuments més visitats de França.

c) Resposta oberta.

2.2.5 Els llocs que apareixen al llibre són: estació de Gallieni, metro direcció Pont de Lavalloi-Bécon, estació de République, transbord direcció Châtelet, Rambuteau, Centre Pompidou, Rue de la Bretonnerie, bocí de Marais, Rue du Patre, Sainte Croix de la Bretonnerie, Rue des Archives, Rue des Guillemites, Passage des Singes, La Rue du Marché-des-Blancs-Manteaux.

2.2.6

- a) El resum ha de fixar-se en la idea que Jean té una parella anterior i que és un home que sol mantenir relacions esporàdiques amb les turistes. Els seus amics comprenen la situació creada amb la tornada de la Laura, per això mantenen una actitud de prevenció davant la Laura i Serge discuteix amb el Jean. Finalment, la seva parella irromp a l'estudi i els descobreix. Jean abandona la Laura.
- b) Decideix quedar-se a París com si continués estudiant francès, ja que se sent avergonyida de donar a conèixer la seva frustració a la seva família i amistats.
- c) En veure-la trista al seu bistròt, Monsieur Claude li ofereix feina al seu establiment per la resta de l'estiu. Això permet a la Laura quedar-se a París com si estudiés francès.

2.2.7

- a) A la família en general (p. 75), a la Marga (p. 97), a l'Ester (p. 105), altra vegada a la família en conjunt (p. 113) i a la Marga (p.123).
- b) **Capítol 6, p. 76:** menteix sobre els seus estudis de francès i introdueix l'excusa que la màquina de fotos no funciona per tal de protegir el seu secret.

Capítol 10, p. 97: conta a la seva amiga i companya del primer viatge el desengany sofert amb Jean.

Capítol 12, p 105: menteix a la seva amiga Esther sobre les seves classes de francès.

Capítol 14, p. 113: postal de compromís a la família. Manté la mentida de les classes de francès quan ja fa setmanes que treballa.

Capítol 17, p. 123: comunica a la seva amiga Marga la decisió de quedar-se a París i no tornar al poble, on diu que res no l'espera. També diu que es troba millor a París, que li sembla un món no tan petit, i que la gent del bistrot s'han convertit en la seva família.

2.2.8

a) Resposta oberta. Descripció de la pàgina 92: *El local és estret i llarg, molt fosc: tot just mitja dotzena de taules quadrades molt petites, arrambades a la paret que, tret del tros que ocupa un mirall fosc, és plena de fotografies en blanc i negre; una mampara a la dreta que mal dissimula la porta del lavabo, que és ben bé al mig del menjador; al fons, un petit taulell amb la cafetera, la màquina enregistradora i les neveres; al darrere unes portes batents que s'obren a la cuina...*

b) Bàsicament treballa a la cuina com a ajudant i emplena les neveres dels productes que s'hi consumeixen:

La Laura es concentra en la feina i procura mantenir l'atenció posada en l'enciam que petita –petit, li han dit, més petit, encara més petit– en els coberts que, ara nets, ara bruts, posa i treu del rentaplats, en els estris que renta a la pica, en les neveres que cal omplir de gènere metòdicament perquè n'hi càpiga més. (p. 93)

c) Constance i Sylvie.

Per la porta que dóna al carrer del darrere entra una noia de color i Monsieur Claude la hi presenta: es diu Constance i li ensenyarà tot el que ha de fer. Constance somriu, li dóna la mà, (p. 92)

Sylvie, la cuinera, un nervi pur, voluminosa, cara rodona, cabells vermells com si cremessin, poc abans de les dotze els avisa que el dinar està fet. (p. 94)

2.2.9

a) Resposta oberta. *Monsieur Claude, la seixantena, baix, un ventre prominent de bon vivant, cames garrelles, cabell clar pels costats i inexistent al mig de la clepsa, ulls petits i brillants, d'un blau vivíssim, les galtes estriades de venes molt fines, (p. 87)*

b) Síntesi centrada en la revolució que va portar a la independència d'Algèria respecte de França.

c) Ella es va casar amb el millor amic de Monsieur Claude. Quan l'amic i marit va morir, feia tres anys, Monsieur Claude va declarar-li el seu amor en un excés alcohòlic, però aquesta declaració va ser contraproduent, perquè ella continuava fidel al record del seu marit i sempre ha ignorat l'actitud de Monsieur Claude envers ella.

d) El paral·lelisme és doble. D'una banda, la Laura assimila el tracte dur que Hélène Sardou dispensa a Monsieur Claude amb la manera com Jean la va abandonar. Alhora, reconeix que ella mateixa havia tractat el Manel, un noi del poble amb qui sortia, de la mateixa manera.

3

Estudis i llengües

3.1

Resposta oberta. *Per a què estudiar més? Déu-n'hi do, tot el que sap, pensen a casa seva: sap més que el seu pare, més que la seva mare, més que la seva germana, que tot i això s'ha casat amb un bon noi i és ben feliç i tenen un piset que fa molt de goig. (p. 24)*

3.2

Resposta oberta. *La Laura era una estudiant de badava. Li costava seguir les explicacions i mentre els mestres parlaven ella feia dibuixos a les llibretes. [...] Una alumna, doncs, que deixa els estudis i es posa a treballar: un descans, van pensar tots. (p. 24)*

3.3

- a) Per rutina. No té una finalitat concreta. En realitat ho fa sense saber per què.
- b) També s'ha matriculat a anglès. Hi ha un canvi de perspectiva, perquè la protagonista ara ho fa amb la finalitat indefinida de tornar a intentar la seva aventura personal, però ara amb el convenciment que se'n sortirà, que li tocarà guanyar. Es tracta d'un repte personal que abans no s'havia plantejat.

4**Economia****4.1**

- a) Es divideixen en tres parts. Una tercera part és per a la família, com a contribució a les despeses familiars, però en realitat és una aportació simbòlica. Una altra part l'estalvia. Finalment, la resta és per a despeses personals.
- b) La gasta en roba, capricis, sopars, perruqueria, vacances d'estiu, depilacions, teles i pinzells, música... Es tracta de despeses personals relacionades amb la seva vida social. Poden ser percebudes com a supèrflues.
- c) Resposta oberta.

5**Marga: amistat i felicitat****5.1**

- a) És una noia que viu sola, perquè és més gran, i té un tarannà despreocupat. És riallera i directa d'expressió. Tot i que sovint surt amb nois i hi fa l'amor, no es vol comprometre en cap relació amorosa. No té remordiments per comportar-se d'aquesta manera.
- b) Resposta oberta.
- c) La Marga és més gran que la Laura. Per als pares de la Laura, el tarannà de la Marga és molt diferent del de la seva filla, tot i treballar al mateix lloc. És una noia que no té bona reputació, ja que hi ha el rumor que té una relació amorosa amb un home casat, cosa que no s'ha provat però que és suficient per provocar l'aprensió dels pares.

5.2

- a) Resposta oberta.
- b) Resposta oberta.
- c) Resposta oberta.
- d) Li agradaria canviar de vida, abandonar la fàbrica i marxar del poble; comprar-se una casa amb piscina i tenir un negoci propi. En realitat, li agradaria poder decidir sobre la seva pròpia vida.
- e) Resposta oberta.
- f) Se sent feliç en moments concrets: els divendres a l'hora de plegar de la fàbrica; quan s'abriga; de vegades els diumenges, a taula amb la família; quan, molt cansada, es posa al llit i els llençols i el pijama són nets; amb el Manel, quan estaven abraçats i quiets dins la furgoneta; al bistro, compartint uns croissants amb les seves companyes de feina.
- g) Resposta oberta. Això no obstant, es parla d'«incertesa feliç» (p. 78) com estat d'ànim de la protagonista.

6**Contes i jocs d'atzar****6.1**

- a) Citació: *Des de fora és fàcil pensar en llops i caputxetes, i els assidus a la plaça saben que no és la primera vegada que una bitlla maldestre va a caure just als peus d'una noia bonica i jove.* (p. 58)

Des del punt de vista de la gent que coneix l'art de seducció de Jean, Laura és la Caputxeta incauta que es deixa enredar pel llop.

- b) Els elements del conte són: *ha tastat la glòria del cos, que és com un verí; Li han despertat el cos* (p. 64) i *perduts per sempre els vespres irrepetibles en aquell taüt* (p. 64-65). Es tracta d'al·lusions a *La bella dorment*.
- c) *Es rendeix a l'evidència que els dies han passat, com els ocells del conte amb les engrunes, se li han menjat els senyals que la poden guiar,* (p.71)

6.2

- a) És una manera d'il·lusionar-se per la possibilitat improbable de canviar de manera de viure.
- b) Resposta oberta.
- c) Resposta oberta.
- d) Quan van a comprar (p. 38-39), la Laura empena unes butlletes per a un sorteig que fa el supermercat amb motiu del seu desè aniversari. Ho fa a nom de la Marga. Li toca el premi i és així que poden anar a París.
- e) Com en el conte de *La lletera*, la Laura basava totes les seves expectatives de canviar de manera de viure en el miratge de la relació amb el Jean. Quan es trenca aquesta relació, totes les seves expectatives desapareixen bruscament, com en el conte tradicional les de la lletera, que pensava a enriquir-se a partir de la venda d'un càntir de llet.

7**Alcohol****7.1**

- a) *A mesura que van buidant les copes, a la Laura la va prenent una sensació de fluïxesa, se sent el cor tou i les parpelles li cauen una mica.* (p. 31).

A continuació el personatge se sent decebut i té ganes de sincerar-se amb la seva amiga Marga.

- b) *En dejú, l'alcohol se'ls instal·la just al mig del cervell, els dóna una debilitat tota dolça, les fa riure i els embarbussa una mica la llengua.*

[...] *La Marga arrufa el nas, ara no té ganes d'escriure, el cava li ha fet venir una mica de son [...]. Però a la Laura la copa li ha donat més eufòria i aparta la seva amiga i estira les dues butlletes dels dits de la caixa amb decisió.* (p. 39)

Encara que momentàniament reaccionen igual, després la Marga està una mica estabornida, amb la voluntat anul·lada, mentre la Laura està eufòrica.

- c) *Amb el braç de gitano de nata treuen una ampolla de cava semisec, que mai no es gaire fred i que fa molta escuma. El gas fa escapar algun rot. [...] Amb el cafè porten l'ampolla de conyac, que sempre és d'oferta.* (p. 27)

L'alcohol compleix la seva funció tradicional d'acompanyar els àpats de festa, encara que es tracti d'alcohol barat.

- d) *Avui el pare de la Laura està de mal humor, el braç li fa mal i se sent invàlid, inútil ja a la seva edat [...] Ha begut una mica; des de l'accident a vegades beu però avui la copa no l'ha calmat, al contrari, està més enrabiat i irritat que mai.* (p. 32).

El pare de la Laura beu per contrarestar el dany físic i moral que pateix a causa de l'accident. Això no obstant, de vegades l'alcohol té l'efecte contrari i encara accentua més el seu estat d'ànim depressiu.

- e) L'agredeix sexualment i justifica la seva actuació pel fet d'estar borratxo. Aquesta actuació es contradiu amb el respecte i estima amb què l'havia tractada des del moment de conèixer-la.

7.2

La disminució de reflexos i la sobreestimació de les facultats pròpies afecta la conducció de vehicles i implica risc d'accident. La disminució de l'autodomini pot afectar les relacions sexuals, ja que es poden tenir relacions sexuals no volgudes o bé oblidar l'ús del preservatiu. La ingesta d'alcohol minva la potència sexual de l'home i afecta l'erecció. Si es prenen medicaments, el consum d'alcohol pot resultar contraindicat i perillós per a la salut. Com a droga que és, l'alcohol produeix dependència psíquica i física.

8

Marcar la diferència

8.1

Estereotips

8.1.1

- a) *[...] i la gent, continua engrescat, tenen fama de ser xovinistes, molt seus, i que tracten els del sud una mica malament, però jo els he trobat sempre molt amables.* (p. 49)
- b) *L'explicació ha de centrar-se en el significat de la paraula «xovinistes», definida amb aquests termes: Admiració excessiva pel propi país associada a un desinterès o a un menyspreu per altres cultures o països.*

8.1.2

- a) *Mentre treballa canta, a vegades fins i tot xiula; té un xiulet de bordegàs que fa enfadar la seva mare, que li diu que xiular, com fumar i beure cervesa, és cosa de vailets: pobra de tu que ho facis li adverteix.* (p. 14)
- b) El prejudici es transmet de mare a filla, per via familiar; perquè la mare transmet a la filla els paràmetres i les formes de vida que ella ha assumit com a vàlids.

8.1.3

- a) Entre altres exemples, hi ha l'aversion que desperta la Marga en els pares de la Laura pel sol fet de viure sola.
- b) Resposta oberta.

8.2

Mares

8.2.1

L'Ester té disset anys i s'ha quedat embarassada d'un noi que se n'ha desentès. L'embaràs canvia progressivament el caràcter de l'Ester, que va tornant-se més maternal tot i mantenir la ingenuïtat. L'Ester assumeix tota la responsabilitat de l'embaràs: ha decidit tenir el fill.

8.2.2

- a) Resposta oberta.
- b) Resposta oberta.

8.2.3

Jo estic com aquesta?, pregunta ingènuament l'Ester, amb el dit a sobre de la fotografia d'una panxa immensa.

[...]

–Tu creus, Laura, que deu fer molt de mal? (p. 21)

Es preocupa pel seu aspecte físic i pel dolor del part.

8.2.4 *Si fa bo, algunes tardes, sortint de classe, la Laura va a casa l'Ester i treuen la nena amb el cotxet. Primer es tanquen totes dues a l'habitació i juguen a fer de mares [...] Les dues noies juguen a nines amb l'Ester petita, que riu i s'ho deixa fer tot.* (p. 39)

8.2.5

- Pensa en el perill que la Laura es trobi en la mateixa situació que l'Ester i té por que la Laura tingui relacions sexuals amb el Manel que la portin a aquesta situació. Això la fa patir, sobretot quan la Laura surt de nits.
- Comparteixen la mateixa por i la mateixa necessitat de consol.
- En el fons pensa que la Laura és prou espavilada per no caure en la mateixa situació que l'Ester.

8.3

Pares

8.3.1

- El pare se sent avergonyit perquè pensa que la Laura té un aspecte excessivament provocatiu. Això no obstant, no s'atreveix a fer-li-ho notar i calla.
- Perquè és esguerrat i beu.
- Perquè s'adona que no hauria d'averkonyir-se d'una persona que és el seu pare. Perquè averkonyir-se'n és averkonyir-se de si mateixa.
- Resposta oberta.

8.3.2

- [...] *ja té sis mesos i menja amb plat i cullereta i qualsevol li pot donar el dinar, per això el jutge ha dit que el seu pare, que repeteix COU nocturn, ja té dret a endur-se-la dues tardes a la setmana.* (p. 40)
- Resposta oberta.

8.4

Relacions afectivosexuals

8.4.1

- Hi ha factors negatius per diferència d'afinitat de gustos i caràcter entre l'un i l'altra, però n'hi ha d'altres, provocats per les circumstàncies, que tampoc no faciliten gens la relació. La Laura i en Manel estan junts físicament, però separats i allunyats sentimentalment i racionalment.
- Tenen gustos diferents i cada setmana un tria la pel·lícula que aniran a veure; mai no coincideixen, mai no és a gust de tots dos, sempre n'hi ha un que surt de la sessió sentint que ha fet un sacrifici i que ha perdut la tarda.* (p. 40-41)

8.4.2

- Prendre la mà de l'altre, fer-li un petó a la galta.
- Resposta oberta.

8.4.3

- La insistència del Manel i la negació de la Laura a tenir relacions coitals (*Com que no acaben de jugar del tot*) són típiques i recullen el mite de la necessitat masculina i la por femenina.
- Frustració:** *Estat de qui resta privat d'una satisfacció que creu que li correspon i se sent defraudat en les seves esperances.*

Decepció: *Desengany de qui ha estat decebut.*

Culpa: *Falta més o menys greu comesa voluntàriament.*

8.4.4

- a) Li diu que vol deixar córrer la relació perquè no l'estima. Això és així perquè la seva relació ha esdevingut massa rutinària, com si es tractés d'un matrimoni gran. No tenen res a dir-se.

Resposta oberta.

- b) Resposta oberta.

- c) No s'hauria hagut d'irritar. Hauria d'haver reconegut que ella tenia raó, tal com pensa calladament.

- d) Possiblement li hauria originat el sentiment de culpa d'haver pres la iniciativa en el trencament de la relació.

8.4.5

- a) Resposta oberta.

- b) *cucs de gelosia i decepció que la van menjant per dins* (p. 101)

- c) Resposta oberta.

8.5

Talla amb els mals rotllos

8.5.1

- a) Són uns somnis del tot estereotipats. Pel que fa a l'actuació, s'ho juga tot a una carta en una acció molt arriscada respecte de la vida que porta; això no obstant, quan és a casa del Jean, actua com qualsevol mestressa de casa tradicional.

- b) Resposta oberta.

8.5.2

- a) Resulta del tot impossible atribuir al Jean un comportament d'aquest tipus. Ell senzillament se n'aprofita de manera conscient.

- b) La Laura. Va a buscar el Jean sense conèixer-lo com a persona, només amb la intenció que la deslliuri de la seva situació anterior.

- c) Resposta oberta. Cal treballar per desmuntar els tòpics de la mitja taronja, del príncep blau i tot el que fa referència a la dependència i a la submissió per aconseguir unes relacions equilibrades, justes, equitatives, harmonioses, lliures i felices entre les persones.

- 8.5.3 És un dels factors de risc en el cas dels abusos. Voler controlar l'altra persona sense respectar la seva llibertat o caure en una total dependència sense poder reaccionar són premisses per a una relació desigual que pot conduir a un abús sexual.

- 8.5.4 La tracten amb condescendència, amb distanciament, com si no fos una persona normal.

- 8.5.5 Resposta oberta.

8.5.6

- a) Confusió i desorientació per la irrupció d'una altra dona, que resulta ser la del Jean. Se sent vençuda per les circumstàncies i espantada per l'actitud del Jean. Té un desengany absolut.

- b) Adopta una actitud passiva davant la ira de la seva dona. No defensa la Laura, al contrari, se sent avergonyit que ella descobreixi la veritat de la seva relació.

- 8.5.7 Es diu que es tracta d'un *entrepà molt complicat*, tot aplicant al substantiu un qualificatiu que semànticament no li escau, sinó que hi estableix una relació metafòrica. En tot cas, fa pensar en un entrepà amb molts ingredients, de resultat gustatiu complex, no exactament plaent al gust. Contribueix a aquest sentit el fet d'associar-lo amb el lloc on es fa l'àpat, que evoca l'Holocaust. Paral·lelament, hi apareixen els sentiments: tristor, vergonya, despit, desencant, desesperació. La Laura intenta destriar-los de la mateixa manera que assaboreix els ingredients de l'entrepà.

8.6 Assetjament

8.6.1

- a) El joc de mirades mutu, el fet d'observar i prestar-se a l'observació, implica un tractament condescendent de l'altre, que és considerat un objecte, tant per part de les noies com dels nois.
- b) No és conscient que el joc de mirades en què participa és una actitud denigrant envers ella mateixa i envers els seus companys.
- c) Resposta lliure.

8.6.2 L'assetjament sexual a què la sotmet Monsieur Claude. (p. 131)

És tard, repeteix ella, i l'aparta amb suavitat. Però ara ell la mira amb malícia, somriu i allarga la mà fins a tocar-li barroerament el pit alhora que li empresona els llavis amb la boca i els hi omple de saliva. [...] La Laura ni l'escolta. Baixa l'escala corrents i al replà de baix escup fastigujada. (p. 131)

8.6.3

- a) És dolç quan parla, mira la Laura amb recança i tendresa, potser fins i tot ella li agrada. Té uns ulls suplicants, que inspiren compassió.
- b) Resposta oberta.

Després de llegir

1

- a) En concret, la referència al fet de perdre apareix en el moment que la Laura és foragitada de casa el Jean. En conjunt, el títol fa referència a aquesta etapa de la vida de la protagonista, caracteritzada per una aventura personal frustrada: la seva aposta personal per una manera de viure, d'encarar la vida adulta, no resulta reeixida.
- b) En un sentit estricte, no perd res en concret, ja que les seves expectatives no eren realistes. Sí que guanya experiència i saber, de manera que pot encarar la seva vida amb major capacitat de decisió.
- c) Només vol aconseguir de decidir sobre la seva pròpia vida.

2

Primera part: capítol 1 (p. 11-43). Plantejament: presentació de la Laura i del seu entorn social.

Segona part: capítols 2 i 3 (p. 45-62). Primera seqüència del nus: viatge a París i primer contacte amb el Jean.

Tercera part: capítols 4 a 7 (p. 63-81). Segona seqüència del nus: retorn a París i convivència amb el Jean fins que es trenca la relació.

Quarta part: capítols 8 a 18 (p. 83-131). Tercera seqüència del nus: la Laura treballa temporalment al bistro de Monsieur Claude. Quan estava decidida a quedar-se definitivament a París, és assetjada per Monsieur Claude.

Cinquena part: capítol 19 (p. 133-134). Desenllaç: l'assetjament ha precipitat el retorn de la Laura al seu poble, a la situació inicial.

3 Resposta oberta.

4

a) Alguns elements d'exemple: la fabricació de texans ha desaparegut del nostre país; les comunicacions entre la Laura i la seva família i amistats són sobretot per correspondència postal.

b) No hi ha els fòtils de la comunicació propis del nostre temps.

5 Resposta oberta.

